

Vejledning for bygningstaksatorer

En vejledning for forsikringssekskabernes bygningstaksatorer.

Vejledningen er udformet som en guide og et opslagsværk, der kan lette bygningstaksatorens arbejde, når han skal klarlægge hændelser, afklare skadeårsag, skadeomfang, erstatning og skadeudbedring.

Indholdsfortegnelse

FORORD	3
1. BYGNINGSTAKSATORS KOMPETENCE	3
1.1 FULDMAGTSREGLER	3
1.2 AFTALE	3
1.3 FORÆLDELSE	4
1.4 BEVISBYRDE FOR EN DÆKNINGSBERETTIGET SKADE	4
1.5 OPGØRELSE AF SKADE	4
1.6 UENIGHED	5
1.7 FLERE FORSIKRINGSSKABER PÅ EN FÆLLES OPGAVE	5
2. ERSTATNING FOR FAST EJENDOM	5
2.1 FORSIKRINGSFORMER	6
2.2 SÆRLIGE ERSTATNINGER	7
2.3 OPGØRELSE AF BYGNINGSSKADE	7
3. AFTALEREGLER	8
3.1 INDHENTNING AF TILBUD	8
3.2 ANVISNINGER SOM AFTALEGRUNDLAG	9
4. LOVLIGGØRELSE	10
4.1 LOVLIGGØRELSESERSTATNING	10
4.2 HVORNÅR SKAL DER BYGGESAGSBEHANDLES?	11
5. FAKTURERING	11
5.1 ANVENDELSESOMRÅDE	11
5.2 FAKTURAENS OPLYSNINGER	12
5.3 BETALINGSFRIST	14
5.4 RENTER	14
5.5 RYKKERGEBYR OG INKASSO	15
6. EJERSKIFTE	15
6.1 LOV OM FORBRUGERBESKYTTELSE VED ERHVERVELSE AF FAST EJENDOM	15
6.2 HUSEFTERSYNSORDNINGEN	15
6.3 TILSTANDSRAPPORT	15
7. BYGGETEKNISK SKADEERFARING	16
8. UOVERENSSTEMMELSER OG KLAGER I FORBINDELSE MED DÅRLIGT UDFØRT ARBEJDE	23
8.1 UOVERENSSTEMMELSER MELLEML FORSIKRINGSTAGER OG HÅNDVÆRKER	24
8.2 UOVERENSSTEMMELSER MELLEML FORSIKRINGSTAGER OG SELSKAB	26
8.3 BEHANDLING AF UOVERENSSTEMMELSER	27
OPSLAG	31
EKSEMPLER PÅ FAKTURAER (TIL AFSNIT 5.2)	31
ANKENÆVN	35
KLAGEINSTANSER	37
LITTERATUR	38

Forord

Denne vejledning er primært et værktøj til brug for forsikringsselskabernes bygningstaksatorer. Vejledningen har til formål at belyse området inden for privatforsikring, men kan også anvendes inden for erhvervs- og landbrugsområdet.

Bygningstaksatorens opgave er at hjælpe skadelidte med at klarlægge hændelsen, afklare skadeårsag, skadeomfang, erstatning og skadeudbedring. Det er disse forhold, denne vejledning handler om. Vejledningen er ikke en detaljeret facitliste, mere en guide eller en opslagsbog, som gør det lettere at finde den rette teoretiske baggrund for et konkret problem. For eksempel oplyses om gældende licitationsregler, om gældende faktureringsregler og om procedurer for syn og skøn. Alt sammen komplekse forhold, der kan have stor betydning for bygningstaksatorens daglige arbejde m.v.

Vejledningen fastsætter således ikke faste standarder for bygningstaksatorens arbejde, idet dette kan være forskelligt fra forsikringsselskab til forsikringsselskab.

Vejledningen indeholder et opslagsværk omhandlende den litteratur, som bygningstaksatoren erfaringsmæssigt får behov for at anvende. For eksempel er det nyttigt at vide, hvilke bygningsforskrifter, normer, love m.v. der var gældende, hvis han står over for en genopførelse af et nedbrændt hus, der var opført i 1973. Litteraturen er opdelt i emnegrupper og kan findes under *opslag*.

Vejledningen opdateres løbende af Forsikring & Pensions sekretariat.

Ønsker og kommentarer til vejledning for bygningstaksatorer kan stiles til F&P på email: taa@forsikringenshus.dk.

1. Bygningstaksators kompetence

1.1 Fuldmagtsregler

Bygningstaksatoren har i kraft af sin stilling en stillingsfuldmagt ([aftalelovens § 10 stk. 2](#)). Det betyder, at bygningstaksatoren på forsikringsselskabets vegne kan indgå aftaler, som er bindende.

Der er dog den undtagelse ([aftalelovens § 11 stk. 1](#)), at hvis forsikringstageren vidste eller burde vide, at bygningstaksatoren har overskredet sine beføjelser, så er aftalen ikke bindende. Hvorvidt en aftale er bindende eller ej kan have betydning, hvis der opstår uenighed mellem bygningstaksatoren og eksempelvis sagsbehandleren.

1.2 Aftale

Aftaler er bindende – det vil sige, at man kan få dem gennemført ved domstolene.

En aftale kommer i stand ved, at en person afgiver et tilbud, og en anden accepterer det. Tilbuddet kan være skriftligt eller mundtligt. Tilbuddet er bindende for afgiveren i et stykke tid, men falder væk, hvis det ikke bliver accepteret.

Hvis det står i tilbuddet, hvor hurtigt det skal accepteres, skal accepten være fremme hos tilbudsgiveren inden fristens udløb. Hvis der ikke er angivet en dato for fristens udløb, men en periode, f.eks. 14 dage, er fristen 14 dage fra tilbuddets datering.

Står det ikke i tilbuddet, hvornår det skal accepteres, skal det accepteres inden for rimelig tid (den legale acceptfrist).

1.3 Forældelse

Krav, der er grundet i forsikringen, forældes to år efter udgangen af det kalenderår, hvor fordringshaveren (f.eks. forsikringstageren) fik kendskab til kravet og i alt fem år efter kravets forfaldstid. ([FAL § 29](#)).

Forældelse gælder alle krav: Betaling af præmie, krav på tilbagebetaling af præmie og selve forsikringsydelsen.

I praksis betyder det, at hvis skaden er indtruffet f.eks. 1. marts 1998, og forsikringstageren straks bliver klar over skaden, vil kravet mod selskabet være forældet 1. januar 2001. Den femårige frist er en absolut frist og regnes fra forfaldsdagen. Den løber uanset, om fordringshaveren kender kravet eller forfaldsdagen.

Det er ikke altid helt klart, hvornår en forældelsesfrist begynder at løbe. I de fleste tilfælde vil det være fra skadedagen, som man må antage, at forsikringstageren har kendskab til.

Ifølge [FAL §24](#) forfalder et erstatningskrav (krav om hvornår udbetaling skal finde sted) mod selskabet 14 dage efter, at selskabet har været i stand til at indhente de oplysninger, der er nødvendige, for at selskabet kan tage stilling til, om skaden er dækket af forsikringen og for at kunne opgøre selve erstatningen.

1.4 Bevisbyrde for en dækningsberettiget skade

I henhold til dansk rets almindelige regler er det forsikringstageren, der har bevisbyrden for rigtigheden af det krav, han gør gældende mod selskabet. [FAL §22](#) modificerer dog disse almindelige regler, idet forsikringstageren kun skal give selskabet de oplysninger, som er tilgængelige.

Selskabet skal i henhold til den indgåede aftale (forsikringsbetingelser og police) give en begrundelse, hvis det vurderes, at en skade ikke er dækningsberettiget.

Uanset om en skade er dækningsberettiget eller ej, er det vigtigt, at bygningstaksatoren gør klart, hvorfor og ud fra hvilke betingelser en skade er dækningsberettiget eller ej.

Bygningstaksator skal altid undersøge:

- om selve skadebegivenheden er omfattet af forsikringen
- om den genstand, hvorpå skaden er sket, er omfattet af forsikringens dækning.

1.5 Opgørelse af skade

Som tidligere omtalt påhviler det forsikringstageren at give selskabet alle tilgængelige oplysninger om forhold, som er af betydning for forsikringsselskabets vurdering af, om skaden er dækningsberettiget, og hvor stort tabet er ([FAL §22](#)).

Forsømmer forsikringstageren at give selskabet sådanne oplysninger, skal selskabet ikke stilles ringere end, hvis disse oplysninger var givet til selskabet. Hvis en forsikringstager udbedrer en skade, inden selskabet har haft mulighed for at besigtige skaden og vurdere dens årsag og omfang, risikerer forsikringstageren selv at skulle betale for reparationen. Forsikringstageren er dog berettiget (og også forpligtet) til at foretage sig, hvad der er nødvendigt for at begrænse yderligere tab.

Det er vigtigt at få fastlagt omfanget af skaden i mængder, dvs. hvor mange m² eller stk. m.v. der er skadet. Foruden den direkte skade skal bygningstaksatoren også medtage alle nødvendige merydelser for at udføre reparationen.

Ofte rejses tvivl om, hvem håndværkerne arbejder for. Det har bl.a. betydning, hvis håndværkerne kræver renter af for sen betaling, eller hvis forsikringstageren vil klage over mangler ved det udførte arbejde.

Det normale er, at det er forsikringstageren, der er håndværkerens kunde. Dvs. det er forsikringstageren, der rekvirerer en håndværker til at udbedre skaden, og fakturaen skal derfor udstedes til forsikringstageren, med mindre andet er aftalt. Det vil som hovedregel derfor være forsikringstageren, der skal godkende det udførte arbejde, herunder kvaliteten af det udførte arbejde.

Forsikringstageren skal videresende regningen til selskabet eller dets bygningstaksator. Regningen vil herefter blive sammenholdt med skadeopgørelsen, og hvis den er i orden, vil selskabet udbetale beløbet til håndværkeren.

1.6 Uenighed

Opstår der uenighed om, hvorvidt en skade er dækningsberettiget eller ej, kan sagen indbringes for Ankenævnet for Forsikring og domstolene. Voldgift er også en mulighed, hvis det er anført i forsikringsbetingelserne.

Hvis en sag indbringes for Ankenævnet for Forsikring, er det afgørende for sagen, at den er tilbunds gående beskrevet. Det vil sige, at ankenævnet lægger stor vægt på, at selskabet sørger for en fyldestgørende beskrivelse af, hvorfor skaden er dækket eller hvorfor ikke som anført i opgørelsen. Om det er selskabet selv eller en uvildig sagkyndig burde være uden betydning, men det kan nok ikke udelukkes, at det i enkelte tilfælde kan have betydning, at en udtalelse og teknisk beskrivelse kommer fra en uvildig institution.

1.7 Flere forsikringselskaber på en fælles opgave

Ved skader på især beboelsesejendomme er der ofte flere selskaber og flere bygningstaksatorer involveret i skaden. Her vil det være formålstjenligt, at de involverede bygningstaksatorer har en løbende dialog om skaden.

2. Erstatning for fast ejendom

Grundlaget for beregning af erstatning er forsikringspolice (kontrakten), forsikringsbetingelserne, hvad der er forsikret og særlige forhold (undtagelser/forbehold).

Erstatningsydelsen kan være reparation/genopførelse, kontanterstatning til fri rådighed (vær opmærksom på pantthavernes rettigheder).

Det bærende princip i henhold til [FAL §37 og §39](#) ved opgørelsen af skader er, at forsikringstageren skal have erstatning for sit økonomiske tab, men heller ikke mere. Det vil sige det, de skaderamte bygningsdele reelt var værd, umiddelbart før skaden indtraf (dagsværdi). Heri ligger også det princip, at forsikringen ikke må føre til vinding.

I praksis anvendes imidlertid et langt gunstigere regelsæt for forsikringstageren, idet de fleste husforsikringer er udstedt på nyværdibestemmelser. Dog med den regel, at den/de skaderamte

bygningssdel/e ikke må være forringet på grund af slid og ælde med mere end f.eks. 30 pct. Det vil sige, at der i nogen udstrækning betales nyt for gammelt og som sådan er en vinding.

Reglen medfører således, at såfremt en skaderamt bygningssdel er forringet med mere end f.eks. 30 pct., fradrager man som udgangspunkt i erstatningen med værdiforringelsesprocenten. Indgår flere skaderamte bygningssdele i skaden, udregnes den gennemsnitlige værdiforringelsesprocent på de skaderamte dele. Værdiforringelsen skal altid baseres på en konkret vurdering. Faste afskrivningstabeller erstatter værdiforringelsesreglen (selskabsafhængigt).

2.1 Forsikringsformer

Nyvværdiforsikring: Det forsikrede er i princippet dækket for nyværdi, men der kan blive tale om reduceret erstatning, hvis det forsikrede er væsentligt værdiforringet.

Dagsværdiforsikring: Det forsikrede er dækket for dets værdi som nyt med fradrag for værdiforringelse på grund af slid og alder.

Første-risikoværdiforsikring: Det forsikrede er dækket med den sum, som er fastsat af forsikringstageren. Forsikringssummen kan fastsættes lavere end det forsikredes værdi.

Sumforsikring: Det forsikrede er dækket med den sum, som er fastsat af forsikringstageren. Forsikringssummen skal svare til det forsikredes værdi som nyt med fradrag for værdiforringelse på grund af slid og alder og med tillæg af de oprydningssomkostninger, der kan blive tale om efter skaden.

	Nyvværdi	Dagsværdi	Førsterisiko	Sumværdi
Oprydningssomkostninger	Faktiske omkostninger	Faktiske Omkostninger	Indenfor sum: Faktiske omkostninger	Indenfor sum: Faktiske omkostninger
Nedrivning ved restværdidækning	Faktiske omkostninger	Faktiske omkostninger	Indenfor sum: Faktiske omkostninger	Indenfor sum: Faktiske omkostninger
Merydelser ved reparation	Nyvværdi	Dagsværdi	Indenfor sum: Nyvværdi/Dagsværdi	Indenfor sum: Dagsværdi
Prisstigninger i normal byggeperiode	Byggeindeks / pct.	Byggeindeks / pct.	Indenfor sum: Byggeindeks/ pct.	Indenfor sum: Byggeindeks/ pct.
Byggeadministration	pct.	pct.	Indenfor sum: pct.	Indenfor sum: pct.
Lovliggørelse (hvis krav er opfyldt)	Nyvværdi	Nyvværdi	Indenfor sum: Nyvværdi	Udenfor sum: Nyvværdi
Redning og bevaring	Nyvværdi	Nyvværdi	Udenfor sum: Nyvværdi	Udenfor sum: Nyvværdi -fradrag FAL §40
Haveanlæg	Nyvværdi	Nyvværdi	Udenfor sum: Nyvværdi	Udenfor sum: Nyvværdi
Forsikringssum	Sumløs	Sumløs	Fast sum	Fast sum

Se i øvrigt F&Ps vejledning : Opgørelse af bygningsskader for en- og tofamiliehuse og fritidshuse.

2.2 Særlige erstatninger

Restværdierstatning: Normalt indeholder forsikringsbetingelserne et tilsagn om, at forsikringstageren – i stedet for reparation – kan vælge at få opført en ny tilsvarende bygning, hvis en bygningsskade overstiger en given procent – se forsikringsbetingelserne.

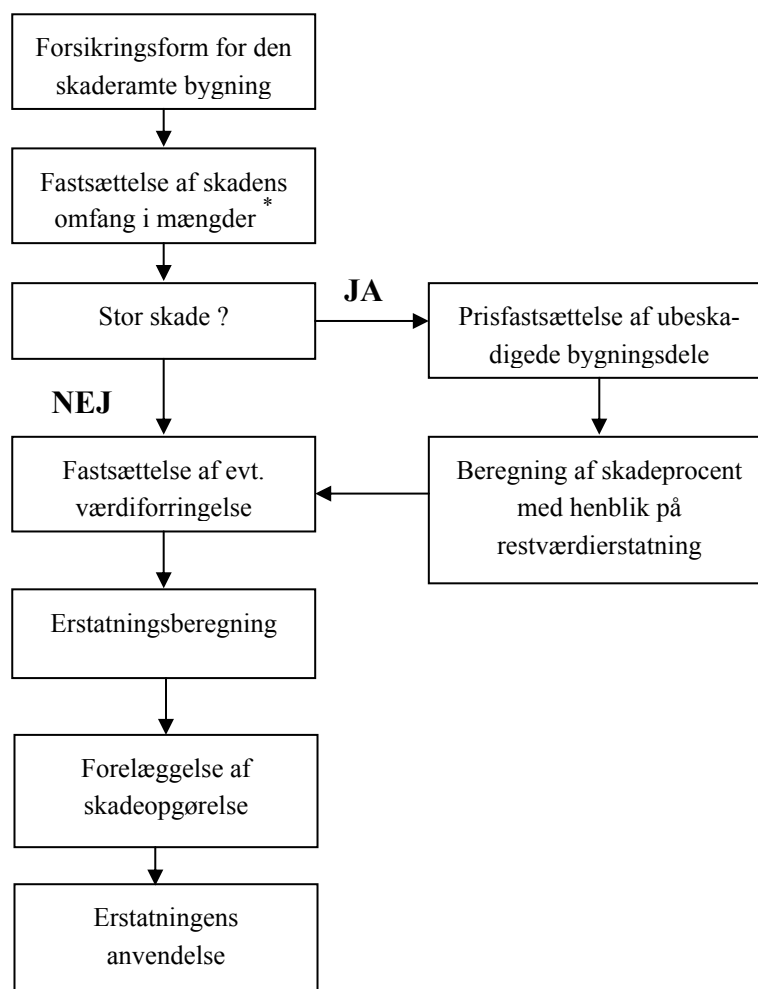
Lovliggørelseserstatning: Det kan forekomme, at byggemyndigheden i kraft af gældende bygge Lovgivning stiller krav til bygningen. Er skaden af en sådan karakter, at byggemyndigheden stiller krav jf. bygge Lovgivningen, kan forøgede byggeudgifter erstattes i et vist omfang og under bestemte forudsætninger – se forsikringsbetingelserne.

2.3 Opgørelse af bygningsskade

Før bygningstaksatoren går i gang med opgørelsen, bør følgende forhold være belyst, og bygningstaksatoren bør sikre sig, at:

- forsikringen er i kraft og ikke er tegnet på urigtige oplysninger ([FAL § 4-10](#))
- skaden er omfattet af policen
- bygningens dagsværdi ikke overstiger forsikringssummen (sumforsikring).

Følgende er en anvisning i at opgøre bygningsskader således, at man får løst de forskellige problemer i den rigtige rækkefølge. Anbefalingen er, at man afslutter hvert punkt, før man går til næste punkt, således at der hele tiden er sikkerhed for, at forsikringstager/rådgiver og bygningstaksator er enige om de forudgående dele af opgørelsen.

* Er der tale om en stor skade, skal der ske prisfastsættelse af ubeskadigede bygningsdele således, at der kan ske beregning af skadeprocenten. Herudfra kan man fastslå, om der skal udbetales restværdierstatning, såfremt forsikringen omfatter denne.

Med hensyn til nærmere vejledning omkring opgørelse af skader kan henvises til F&P's vejledninger: *Opgørelser af bygningskader for en- og tofamiliehuse samt fritidshuse, Opgørelser af bygningskader for landbrugsbygninger, samt Levetidstabeller*.

3. Aftaleregler

3.1 Indhentning af tilbud

Den 1. september 2001 trådte Lov nr. 450 af 7. juni 2001 om indhentning af tilbud i bygge- og anlægssektoren (tilbudsloven) i kraft, og Lov nr. 216 af 8. juni 1966 om licitation (licitationsloven) blev ophævet. By- og Boligministeriets udbudscirkulære for statslige og statsstøttede bygherrer blev samtidig ophævet og erstattet af Bekendtgørelse nr. 758 af 24. august 2001 om indhentning af tilbud i bygge- og anlægssektoren, som pr. 1. september 2002 blev ophævet og erstattet af [Bekendtgørelse nr. 595 af 9. juli 2002](#) om indhentning af tilbud i bygge- og anlægssektoren.

Anvendelsesområde

Tilbudsloven fastsætter regler om indhentning af tilbud (licitation m.v.) for beløb under EU-reglernes meget høje tærskelværdi på ca. 40 mio. kr. Loven skal kun anvendes inden for offentlige byggeopgaver, men kan også anvendes af private forbrugere, der ønsker det.

Indhentning af tilbud

Indhentning af tilbud kan ske gennem offentlig eller begrænset licitation eller ved underhåndsbud. Tilbudsgiveren skal udtrykkeligt angive det, hvis der er tale om licitation.

Ved licitation forstås, at en opgave udbydes således, at flere opfordres til inden samme bestemte tidspunkt og på samme udbudsgrundlag eller ud fra fælles mindstekrav at give bindende tilbud eller at give tilbud om at indgå i et forpligtende samarbejde om en bygge- og anlægsopgave.

Ved offentlig licitation rettes opfordring til at byde til en ubestemt kreds ved annonce i pressen eller i elektroniske medier. Ved begrænset licitation rettes opfordringen til at byde direkte og alene til dem, man ønsker tilbud fra.

Underhåndsbud, dvs. tilbud, der indhentes på anden måde end ved licitation, kan anvendes, hvis den samlede entreprise ligger under 2 mio. kr. ekskl. moms. For arbejder med en anslået værdi ekskl. moms på mere end 2 mio. kr. kan underhåndsbud indhentes i særlige tilfælde, f.eks. hvor kun en virksomhed kan udføre arbejdet, jf. i øvrigt bekendtgørelsens § 13, stk. 4. Udbyderen kan ikke indhente mere end fire underhåndsbud på samme arbejde.

Det økonomisk mest fordelagtige bud

Efter tilbudsloven kan der udbydes bygge- og anlægsopgaver ikke blot efter kriteriet "det laveste bud", men også efter kriteriet "det økonomisk mest fordelagtige bud". Ved udbud efter det mest fordelagtige bud skal tildelingskriterierne angives i prioriteret rækkefølge.

Bygherrens ret til at forhandle med tilbudsgiverne er ved udbud efter prisen fortsat, at man kun må forhandle med billigste tilbudsgiver. Udbydes der efter kriteriet økonomisk mest fordelagtige bud, må man forhandle med alle om alt efter licitationens afholdelse. Den eneste begrænsning er, at forhandlingerne ikke må føre til, at tildelingskriteriet ændres, eller at opgavens karakter ændres væsentligt.

Medmindre udbyderen annullerer licitationen, skal ordren tildeles i overensstemmelse med licitationsbetingelserne, dvs. enten det laveste bud eller det økonomisk mest fordelagtige bud. (En annullering kun må ske, hvis der foreligger en saglig grund hertil – f.eks. en udvikling der gør, at byggeriet ikke kan gennemføres, eller hvis det viser sig, at de tilbudte priser er for høje i forhold til budgettet, fordi bygherren har undervurderet opgaven, eller der ikke har været den fornødne konkurrence).

Ved et tildelingskriterie efter det økonomisk mest fordelagtige bud har de tilbudsgivere, der ønsker det, krav på at få underretning om, hvilket tilbud der er accepteret samt en redegørelse for tilbuddets egenskaber og relative fordele i forhold til udbudsbetingelserne.

Underhåndsbud

Underhåndsbud er omfattet af pligten for udbyderen til at skabe konkurrence og af kravet om ligebehandling, således at valget mellem tilbuddene sker på et objektivt grundlag. I den forbindelse skal udbyderen oplyse, om tildelingen af ordren sker på grundlag af kriteriet laveste pris eller kriteriet økonomisk mest fordelagtige bud.

Vedståelsesfrist

Der er med tilbudsloven indført en vedståelsesfrist på 40 arbejdsdage, medmindre andet er angivet i udbudsmaterialet.

Klage over licitation

Klager over overtrædelse af reglerne behandles af Klagenævnet for Udbud. Klagenævnet har kompetence til at gribe ind og kræve udbudsproceduren ændret samt tillægge klager erstatning, hvis denne har lidt et tab. Nævnet kan endvidere annullere en ulovlig beslutning og pålægge ordregiveren at lovliggøre udbudsforretningen.

3.2 Anvisninger som aftalegrundlag

I byggeriet anvendes følgende gængse anvisninger som aftalegrundlag mellem parterne i en given sag: ABR89 almindelige bestemmelser for teknisk rådgivning og bistand af 1989, AB92 almindelige bestemmelser for arbejder og leverancer af 1992 samt ABT93 almindelige bestemmelser for totalentrepriser af 1993.

ABR89 står for Almindelige Bestemmelser for teknisk rådgivning og bistand, udfærdiget i 1989 af Praktiserende Arkitekters Råd, Dansk Ingeniørforening og Ingeniør-Sammenslutningen samt Boligministeriet. ABR89 er et frivilligt regelsæt, som kan bruges som aftalegrundlag imellem f.eks. bygherre og arkitekt. Bestemmelserne i ABR89 er altså ingen lov, men skal aftales særskilt i hvert enkelt tilfælde for at være gældende.

I ABR89 fastlægges de almindelige regler for aftaler mellem bygherrer og rådgivere, og hovedpunkterne er: Rådgivningens form og faser, honorering, ophavsret, tidsfrister, ansvar, udskydelse og standsning af opgaver, misligholdelse samt tvister.

Aftalen kan ses ved klik på link: [ABR89](#)

AB92 er et frivilligt regelsæt, som dækker aftaleforholdet mellem bygherre og entreprenør. En lang række af byggeriets parter repræsenterende både entreprenørside og bygherreside har i fællesskab udarbejdet AB92, som forlængst har opnået status som "byggeriets bibel".

AB92 dækker situationer med fag-, stor- eller hovedentreprise. Ved totalentreprise dækker "tvillingen" ABT93. AB92 er ikke nogen lov, men et såkaldt "agreed document". Derfor skal AB92 i princippet aftales i hver enkelt sag for at være gældende.

I AB92 fastlægges de almindelige regler for aftaler mellem bygherrer og entreprenører, og hovedpunkterne er: Aftalegrundlaget, sikkerhedsstillelse og forsikring, entreprisens udførelse, bygherrens betalingsforpligtelse, tidsfristforlængelse, arbejdets aflevering, mangler ved arbejdet, et- og femårs eftersyn, særligt om ophævelse samt tvister.

Aftalen kan ses ved klik på link: [AB92](#)

ABT93 er et frivilligt regelsæt, som dækker aftaleforholdet mellem bygherre og entreprenør. ABT93 er en slags "tvilling" til AB92. Hvor AB92 dækker situationer med fag-, stor- eller hovedentreprise, dækker ABT93 ved totalentreprise, men kun hvis det aftales i hvert enkelt tilfælde. ABT93 er ikke nogen lov, men et såkaldt "agreed document". Derfor skal ABT93 i princippet aftales i hver enkelt sag for at være gældende.

Aftalen kan ses ved klik på link: [ABT93](#)

4. Lovliggørelse

4.1 Lovliggørelseserstatning

Når en bygning skal istandsættes eller genopføres/reetableres efter større skader, kan bygningsmyndighederne stille krav om en lovliggørelse i henhold til byggelovgivningen. En lovliggørelseserstatning omfatter forøgede byggeudgifter regnet efter priserne på skadedagen, som påføres forsikringstageren. En forsikringstager får erstatning til lovliggørelse, hvis nedestående opfyldes, og såfremt der er lovliggørelsesdækning på policen.

Nogle af de vigtigste forudsætninger er:

- at byggeudgifterne vedrører de dele af bygningen, der ydes erstatning for
- at beregningen foretages ud fra den forudsætning, at bygningen opføres i samme skikkelse, til samme anvendelse og på nøjagtig samme sted på grunden.
- at bygningens værdiforringelse på grund af slid og alder ikke overstiger en nærmere fastsat procentsats, f.eks. 30 pct. i forhold til nyværdi
- at istandsættelse eller genopførelse finder sted
- at udgifterne ikke vedrører foranstaltninger, som af byggemyndighederne var eller kunne være krævet, inden skaden indtraf
- at årsagen til lovliggørelse ikke er begrundet i mangelfuld vedligeholdelse

4.2 Hvornår skal der byggesagsbehandles?

Erhvervs- og Boligstyrelsen har den 21. juni 2002 udsendt et fortolkningsbidrag, jf. byggelovens §2 og §16 til samtlige kommuner. Styrelsens fortolkningsbidrag er ikke bindende for kommunerne, men det er forventeligt, at kommunerne i vidt omfang vil indrette deres praksis i overensstemmelse dermed. Byggeloven kan ses ved klik på link: [lov nr. 228 fra 1995](#).

Der er tale om en væsentlig ændring i forhold til den tidligere praksis baseret på et tidligere fortolkningsbidrag fra Bygge- og Boligstyrelsen i Håndbog for bygningsmyndigheder.

Efter den hidtidige praksis kunne bygninger genopføres i overensstemmelse med den på bygningens opførelsestid gældende byggelovgivning – uden fornyet byggesagsbehandling – forudsat, at der genanvendtes mere end soklen.

Efter det nye fortolkningsbidrag er det styrelsens opfattelse, at såfremt bygningen kun står tilbage med soklen, bør genopførelsen betragtes på samme måde som ved nybyggeri.

Er der tale om "større skader på bygningen", skal der efter styrelsens opfattelse byggesagsbehandles. Der nævnes som eksempel tilfælde, hvor en hel bygningsdel, f.eks. en ydermur, en tagkonstruktion el. lign., er skadet i et sådant omfang, at hele den pågældende konstruktion skal genopføres.

Er der tale om mindre skader, kan disse efter styrelsens opfattelse udbedres efter de regler, som var gældende for byggeriet på opførelsestidspunktet.

Notat-Erhvervs- og
Boligstyre...

5. Fakturering

Virksomheder inden for bygge- og anlægsområdet, der udfører arbejde efter regning, skal udfærdige faktura for det udførte arbejde, medmindre der mellem virksomheden og forsikringstageren inden arbejdet er truffet aftale om en anden afregningsform.

Ved en faktura forstås et dokument, der udstedes af håndværkeren, og som forsikringstageren og håndværkeren anser som en anmodning om betaling for arbejdet.

Regninger, notaer og lignende anses også for fakturaer. Også a conto-begæringer kan være udformet sådan, at de anses som fakturaer.

Fakturaen er altså en dokumentation for, at arbejdet er udført, og hvilket arbejde der er udført. Endvidere er fakturaen dokumentation over for skattevæsnet for henholdsvis forsikringstager og håndværker.

5.1 Anvendelsesområde

Konkurrencerådet har udstedt bekendtgørelser for, hvordan en række forskellige håndværksydelser skal faktureres. Disse faktureringsregler gælder i de tilfælde, hvor der ikke er afgivet og accepteret et tilbud, såvel for udførelsen af nyt arbejde som for reparations- og vedligeholdelsesarbejde.

Reglerne for faktureringen er af Konkurrencerådet fastsat i:

- [bekendtgørelse nr. 780 af 21. november 1990](#) om fakturering af vej-, jord-, kloak- og betonarbejde, murer-, tømrer- og bygningsnedkerarbejde, elektrikerarbejde samt blikkenslager- og VVS-arbejde (visse håndværkerydelser)
- [bekendtgørelse nr. 778 af 21. november 1990](#) om fakturering af malerarbejde
- [bekendtgørelse nr. 240 af 17. april 1991](#) om fakturering af glarmesterarbejde.

5.2 Fakturaens oplysninger

Fakturaer skal nummereres fortløbende og skal udstedes i mindst to eksemplarer – et til forsikringstager og et til eget regnskab.

På fakturaen skal der mindst anføres følgende oplysninger:

- Fakturanummer
- Den dato hvor fakturaen udsendes
- Oplysninger om sælgers navn, adresse samt SE/CVR-nummer
- Forsikringstagerens navn og adresse
- Leverancens art, omfang (mængde) og pris
- Momsbeløbet.

Det kan også være praktisk at anføre oplysninger om f.eks. telefon, e-mail, bank- og/eller girokonto, men det er ikke et krav, at disse oplysninger står på fakturaen.

Endvidere skal fakturaen indeholde følgende oplysninger om arbejdsydelsen:

- Tidspunktet for arbejdets udførelse
- Specifikation af arbejdsydelsen m.v.
- Angivelse af materialeforbruget
- Eventuelt fremmed arbejde.

Tidspunktet for arbejdets udførelse

På fakturaen skal angives dato eller perioder for arbejdets udførelse.

Specifikation af arbejdsydelsen m.v.

Arbejdsydelsen skal specificeres på en af følgende måder:

A. Fakturering efter medgået arbejdstid (timepriser)

Arbejdsydelsen skal angives med tidsforbruget for det produktive arbejde, herunder kørselstiden. Endvidere skal der ske en angivelse af de beregnede timepriser samt den samlede pris. Er arbejdet udført i akkord, kan der faktureres akkordoverskud inkl. eventuel bruttoavance.

Ekstrabetaling for produktivt arbejde uden for normal arbejdstid skal faktureres særskilt med angivelse af tillægget pr. time samt tidsforbruget.

Udbetalte overenskomstmæssige tillæg på grund af arbejdets art eller arbejdsstedet skal faktureres særskilt med angivelse af tillæg pr. enhed samt antal.

Tillæg for kørsel med vogn til arbejdsstedet skal faktureres med angivelse af pris pr. km og antal km.

Anvendelse af egne maskiner og materiel kan faktureres særskilt under angivelse af pris pr. time eller anden enhed. Der findes ingen faste regler, men normalt er anvendelse af håndværktøj indeholdt i bruttoprisen.

Leje af maskiner og materiel til arbejdet skal faktureres særskilt med angivelse af det betalte lejebeløb ekskl. moms og særskilt angivelse af eventuelt bruttoavancetillæg.

Ved visse håndværkerydelser og glarmesterarbejder kan betaling for anvendelse af servicevogn indeholdende materialer og værktøj til brug ved almindeligt forefaldende arbejde faktureres særskilt med angivelse af pris pr. besøg hos forsikringstageren eller pr. time - [se eksempler](#).

B. Fakturering efter udbetalt arbejds løn

Oplysninger om arbejdsydelsen skal angives ved:

1. Den udbetalte lønsum for det produktive arbejde, herunder løn for kørselstid. På forsikringstagerens forlangende skal lønsummen dokumenteres, hvilket gøres ved arbejds sedler eller timesedler.
2. Det beregnede beløb til dækning af ferie- og søgnehelligdagsbetaling samt øvrige lov- og overenskomstbestemte arbejdsgiverydelser i forbindelse med ansættelsesforholdet.
3. Det omkostnings- og avancetillæg, der beregnes på ovenstående 2 punkter

Eventuelt tillæg for kørsel med vogn til arbejdsstedet, anvendelse af egne maskiner og materiel, leje af maskiner og materiel og anvendelse af servicevogn skal faktureres i henhold til reglerne om fakturering efter medgået arbejdstid, jf. punkt A - [se eksempler](#).

C. Fakturering med prislister

Arbejdet kan faktureres efter vejledende prislister.

De anvendte prislisterpositioner skal anføres på fakturaen, medmindre den indeholder påtegning om, at den er udarbejdet efter prislisterne, og at de anvendte prislisterpositioner oplyses på forlangende.

Eventuelle tillæg og fradrag til prislisterne kan beregnes i henhold til prislisterne, hvis de specificeres efter reglerne om fakturering efter medgået arbejdstid (timepriser), jf. punkt A - [se eksempler](#).

D. Fakturering med grundgebyr

For kortvarige vedligeholdelses- og reparationsarbejder inden for visse håndværkerydelser og glarmesterarbejder kan oplysningerne om arbejdsydelsen specificeres ved:

1. Et fast grundgebyr til dækning af følgende gennemsnitlige omkostninger ved tilkald: kørsel inkl. arbejds løn i kørselstiden, bilens drifts- og vedligeholdelsesomkostninger, omkostninger til sædvanligt anvendte maskiner og materiel samt ekspeditionsomkostninger. Det skal på fakturaen angives, at grundgebyret er en gennemsnitspris til dækning af generelle omkostninger ved kortvarige ud kald, samt hvilke omkostningsarter grundgebyret dækker.

2. Tidsforbruget for det produktive arbejde på arbejdsstedet, de her ud fra beregnede timepriser samt den samlede pris.

Eventuel ekstra betaling for arbejde uden for normal arbejdstid, overenskomstmæssige løntillæg, betaling for anvendelse af egne og lejede maskiner og materiel, som ikke sædvanligt anvendes, faktureres i henhold til reglerne om fakturering efter medgået arbejdstid (timepriser), jf. punkt A - [se eksempler](#).

Angivelse af materialeforbruget

Materialeforbruget skal, medmindre det allerede er indeholdt i faktureringen med prislistes, specificeres på en af følgende måder:

1. De medgående materialer specificeres med angivelse af mængder og priser pr. enhed inkl. bruttoavancetillæg. Mindre mængder kan faktureres som én samlet post. På forsikringstagerens forlangende skal der dog specificeres ud på mængder og priser pr. enhed.
2. Den samlede materialeudgift faktureres tillige med særskilt angivelse af det beregnede bruttoavancetillæg. Indkøbspriserne for materialerne skal dokumenteres på forlangende.

Transport af materialer, maskiner og materiel i egen vogn med chauffør kan faktureres særskilt.

Eventuelt tilskæringsarbejde i forbindelse med glarmesterarbejde faktureres ligeledes særskilt.

Eventuelt fremmed arbejde

Fremmed arbejde, herunder underentrepriser, skal faktureres med det fakturerede beløb for arbejdet ekskl. moms. Eventuelt bruttoavancetillæg faktureres særskilt.

I det omfang det fremmede arbejde er omfattet af faktureringsreglerne, eller fakturaen herfor faktisk er specificeret, skal specifikationen videregives forsikringstageren på forlangende.

5.3 Betalingsfrist

Som hovedregel er der samtidighed mellem ydelse og betaling. Dvs. ydelsen skal betales, når den bliver udført. I praksis vil de fleste håndværkere dog sende en regning med en vis betalingsfrist. Der er ingen regel for, hvor lang fristen skal være, men det skal dog være praktisk muligt at nå i bank eller på posthus for at betale rettidigt.

5.4 Renter

Renteloven giver regler for tilskrivning af renter. Skulle betaling have fundet sted en bestemt dag, følger det af rentelovens bestemmelser, at håndværkeren kan kræve tilgodehavendet forrentet fra denne dato med en årlig rente højst 5 pct. over Nationalbankens diskonto. Diskontoen kan man få oplyst i enhver bank.

Har der ikke været fastsat en bestemt betalingsdag, kan håndværkeren først kræve renter 1 måned, fra der fremsættes krav om betaling. I dette krav skal samtidig være angivet, at manglende betaling vil medføre tilskrivning af renter.

5.5 Rykkergebyr og inkasso

Modtager håndværkeren ikke den aftalte betaling for en vare eller en ydelse, kan forsikrings-tageren erindres om den manglende betaling ved en eller flere rykkerskrivelser, for hvilke der kan kræves et rykkergebyr. Endelig kan rykkerne blive fulgt op af en inkassosag, hvis betalingen fortsat ikke finder sted.

Der kan højst kræves et rykkergebyr på 100 kr. inkl. moms for hver rykkerskrivelse. Der kan ikke aftales et gebyr, som er højere, men der er ikke noget til hinder for, at der opkræves et lavere gebyr. I tilfælde af at sagen fortsætter til inkasso, gælder også her et loft på 100 kr. for inkassogebyret.

Der kan højst kræves rykkergebyr for tre rykkerskrivelser vedrørende samme ydelse.

Der kan kun kræves gebyr for rykkerskrivelser, som er sendt med mindst 10 dages mellemrum.

Inkassoforretning kan gennemføres af en advokat eller af særlige inkassovirksomheder. Om disse særlige inkassovirksomheder kræves det, at de skal være autoriserede af offentlige myndigheder.

6. Ejerskifte

Ejerskifte er et særligt arbejdsområde for bygningstaksatoren; et arbejde der kræver byggeteknisk indsigt, kendskab til byggeskik kombineret med en forsikringsteknisk indsigt.

6.1 Lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom

Folketinget vedtog i 1995 [Lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom m.v.](#)

Før loven blev vedtaget, risikerede sælger i op til 20 år at blive gjort ansvarlig for fejl eller mangler i huset – også selvom sælger ikke kendte til problemerne, da huset blev solgt.

Efter indførelse af loven fritages sælger for dette ansvar, hvis han inden salget får udarbejdet en sagkyndig rapport – en tilstandsrapport – og hvis han indhenter tilbud på en ejerskifteforsikring, som han udleverer til køberen.

Forsikringen tegnes af køber, og halvdelen af præmien betales af sælger.

6.2 Huseftersynsordningen

Når et hus skal sælges, kan sælger få foretaget et huseftersyn som i givet fald skal gennemføres, inden huset sælges. Et huseftersyn er frivilligt.

Huseftersynsordningen omfatter alle ejerboliger, dvs. almindelige enfamilieshuse, sommerhuse, ejerlejligheder og landbrugsejendomme uden landbrugspligt.

Læs mere på Huseftersynsordningens hjemmeside: <http://www.hesekretariat.dk/>

6.3 Tilstandsrapport

Ved et huseftersyn gennemgås hele bygningen af en bygningssagkyndig. Han vurderer tilstanden af huset i forhold til huse i normal stand fra samme byggeperiode. Hver bygningsdel får en særskilt vurdering, og hvis der er skader, tegn på skader eller nærliggende risiko for skader, vil det fremgå af tilstandsrapporten.

Tilstandsrapporten indeholder også en særlig del, hvor sælger giver sin vurdering af boligen og oplyser om bygningens tilstand.

6.4 Ejerskifteforsikring

Har sælger fået gennemført huseftersyn og fået udarbejdet en tilstandsrapport, kan køber som regel tegne en ejerskifteforsikring.

Ejerskifteforsikringens formål er at dække skader, som ikke fremgår af tilstandsrapporten, fordi de ikke har kunnet konstateres ved huseftersynet, eller som den bygningssagkyndige ved en fejl ikke har angivet i rapporten.

Undlader køber at tegne en forsikring, bærer han selv risikoen for de skader, han senere måtte opdage ved boligen. Sælger fritages for hæftelse, uanset om køber tegner forsikring eller ej.

Køber bestemmer ved tegningen, om ejerskifteforsikringen skal dække i fem eller i ti år efter købet.

I øvrigt henvises til Bekendtgørelsen om dækningsomfanget for ejerskifteforsikringer i henhold til lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom [BEK nr. 705 af 18/07/2000](#).

Forskelle på ejerskifteforsikringer

Nogle selskaber tilbyder udvidet dækning i forhold til betingelser nævnt i [BEK nr. 705 af 18/07/2000](#). Det gælder bl.a. dækning af ulovlige installationer og bygningsindretninger. Udvidelserne vil normalt være klart fremhævet i forsikringsbetingelserne eller på anden måde.

7. Byggeteknisk skadeerfaring

I det følgende er nævnt skader som brand, forurening, rør, skybrud og storm. De udvalgte er udtryk for skadesituationer, som kræver en speciel afhjælpning. Under hver skadetype er angivet en række stikord, der efterfølgende uddybes. Her er angivet gode råd, områder bygningstaksatoren bør være særlig opmærksom på og områder, der kræver hurtig indsats. De nævnte forhold er ikke en udtømmende liste, men en liste der kan og forventes udbygget efter behov.

Skadetyper

Brandskade	Forureningsskade
Sod Korrosion af jern-stålkonstruktioner Korrosion i elinstallationer Korrosion i armering i beton Affugtning Asbest Skimmelsvampe Affaldsbehandling og bortskaffelse af byggematerialer	Olieforurenedede byggematerialer Olieforurening i jord Olieselskabernes forsikringsordning Affaldsbehandling og bortskaffelse af byggematerialer
Skybrudsskader	Stormskader
Skimmelsvampe Lugtgener (bakterievækst) Affugtning	Asbest Undertage
Rørskader	

[Letklinker, gulvkonstruktioner opbygget på letklinker.](#)

[Slagger, gulvkonstruktioner opbygget på slagger.](#)

[Affugtning](#)

[Skimmelsvampe](#)

[Affaldsbehandling og bortskaffelse af byggematerialer](#)

[Asbest](#)

[Badeværelser](#)

Her følger i alfabetisk rækkefølge en uddybning af stikordene under skadetyper.

Affaldsbehandling og bortskaffelse af byggematerialer

I Danmark skal alle byggematerialer skal kildesorteres i passende fraktioner, genbruges eller sendes til en kontrolleret forbrændingsanstalt eller losseplads.

Byggeaffaldet efter mindre skader vil for det meste blive fjernet af håndværkeren eller kan "gratis" blive fjernet i forbindelse med den kommunale storskraldsordning.

Ved større mængder byggeaffald kan den enkelte kommunes miljøafdeling stille krav om udfyldelse af et anmeldelsesskema, senest 14 dage inden arbejdet opstartes, så byggeaffaldet kan gennemgå en slags "myndighedsbehandling".

Kontakt den enkelte kommunes miljøafdeling. Ved større arbejder samt tvivlsspørgsmål kan en positiv dialog med den kommunale miljøafdeling anbefales. Hver kommune har udmøntet det offentlige regulativ i en pjece.

Hvis man ikke selv ønsker at kildesortere sit affald inden fjernelse fra byggepladsen, skal man være opmærksom på, at andre vil gøre det for den enkelte bygherres regning.

Bygge-, anlægs- og nedrivningsaffald

Affaldet skal håndteres på en måde, som sikrer størst mulig genanvendelse og mindst mulig deponering.

Er den samlede affaldsmængde under 1 ton eller en af fraktionerne under 500 kg, skal affaldet afleveres til en godkendt modtager. Modtageren af affaldet bestemmer, i hvilke fraktioner affaldet skal sorteres.

Når den samlede affaldsmængde overstiger 1 ton, eller en af fraktionerne overstiger 500 kg, skal der foretages en sortering i følgende fraktioner: Genanvendelige materialer, affald til forbrænding, affald til specialbehandling/deponi.

Transport

Ved transporter skal der anvendes en registreret vognmand.

Der skal være dokumentation for, at affaldet er afleveret til en godkendt modtager ved projektets afslutning.

Affugtning

Ved mere krævende affugtningsopgaver, hvor vandmængderne er større, og hvor vandet er trængt dybere ind i materialerne eller i hulrum, anvendes særligt mekanisk udstyr i form af *kondens- eller sorptionsaffugtere*.

Kondensaffugtere

Kondensaffugtere er også særligt anvendelige til mindre områder, som kan afgrænses, f.eks. ved opbygning af en plastikafskærmning, så affugtningen kun sker i et begrænset område. I modsætning til de tidligere nævnte metoder kan affugtere anvendes med god effekt på alle tider af året.

For at undgå revner og sprækker – især i træ – må udtørringen ikke ske for hurtigt, hvilket kan reguleres ved at hygrostatstyre affugterne. Men affugtningen må heller ikke ske for langsomt, da dette øger risikoen for skimmelsvampeangreb.

Sorptionsaffugtere

Ved brug af sorptionsaffugtere sendes den fugtige indeluft igennem en langsomtgående rotor. Heri er der et aggregat, som indeholder et hygroskopisk (fugtsugende) materiale, der binder fugten fra den luft, som passerer.

I en anden del af sorptionsaffugteren opvarmes det opfugtede materiale, hvorefter fugten afgives til udefrakommende luft, inden det atter ledes til det fri.

Denne metode er mere effektiv end kondensaffugtning ved temperaturer under 15 °C og ned til omkring frysepunktet.

Sorptionsmetoden kan anvendes til at affugte luft med både meget høj og meget lav relativ luftfugtighed, idet den affugtede luft, som sendes tilbage til lokalet, kan have ned til 10 pct. relativ luftfugtighed. En sorptionsaffugter baserer sig også på recirkulation, og ved normal kapacitet recirkuleres luften 1-2 gange i timen i de lokaler, som affugtes.

Metoden gør det muligt at anvende varmegenvinding (kilde: BYGERFA 01 12 20).

Asbest

Asbest i bygninger – Nedrivning, bortskaffelse og reparation

Arbejdsministeriets [bekendtgørelse nr. 660 af 24. november 1986](#), retningslinier for behandling af asbest eller asbestholdigt materiale.

Eksempler på asbestholdige materialer i bygninger

Asbestcementtage, asbestcementvægplader (Eternit), bløde loft- og vægplader asbestolux), skorstensforinger, aftrækskanaler, vinylbeklædninger, teknisk isolering o.s.v.

Nedrivning/bortskaffelse af asbest samt asbestholdigt materiale

Før nedrivningen påbegyndes, skal der udarbejdes en plan for fjernelsen af det asbestholdige materiale.

Asbestholdigt materiale fjernes, før den øvrige nedrivning igangsættes.

Der skelnes mellem:

- a. Ikke-støvende asbestholdigt affald, hvor asbesten er fastbundet, eksempelvis eternitplader, vinylbeklædning og tagpap.
- b. Asbestholdigt affald, der kan støve, eksempelvis bløde loft- og vægplader samt teknisk isolering.

Det er vigtigt, at asbestholdigt affald friholdes fra øvrigt bygningsaffald.

*Ad.a Ikke-støvende asbestholdigt materiale*Indvendig nedrivning af alle former for asbestholdigt materiale:

Arbejdet må kun udføres af personer, der er uddannet i henhold til regler, der er godkendt af Arbejdstilsynet.

Der skal entreses med specialfirmaer, som har den nødvendige ekspertise.

Udvendig nedrivning af ikke-støvende asbestholdigt materiale:

Nedrivning/bortskaffelse kan også foretages af personer, der ikke har gennemgået ovennævnte uddannelse vedrørende asbest. Affaldet skal anmeldes til kommunalbestyrelsen. Kommunalbestyrelsen anviser derefter fyldplads, hvor bortskaffelsen kan ske. I større sager bør entreprenøren konsultere Arbejdstilsynet.

Ad. b Asbestholdigt affald der kan støve

Der skal entreses med specialfirmaer, som har den nødvendige ekspertise.

Specialfirmaet træffer de nødvendige forholdsregler sammen med Arbejdstilsynet.

Reparation af asbestholdigt materiale

Det ødelagte asbestholdige materiale fjernes i overensstemmelse med ovennævnte.

Nyt asbestfrit materiale anvendes derefter til reparation.

Badeværelser

Reparation af utætheder på brugsvandrør kan ske med de oprindeligt anvendte materialer og samlingsmetoder, såfremt installationen var lovlig på udførelsestidspunktet.

Brugsvandinstallationer, der er udført efter 15. juni 1990, må ikke have skjulte samlinger, heller ikke efter en skade. Der må dog udføres kontrollerede skjulte loddesamlinger på ledninger i kobber, hvis lodningen foretages i henhold til Dansk Teknologisk Instituts arbejdsanvisning nr. 93+01 af marts 1993.

Vådsumsbehandling erstattes kun i det omfang, at det var til stede tidligere.

Korrosion af jern-/stålkonstruktioner

Risiko for korrosion ved brand er stor, da næsten enhver brand i dag medfører forbrænding af PVC (polyvinylchlorid). PVC er især udbredt som kabelisolering og gulvbelægning, men indgår også i en lang række andre meget gængse plastprodukter og byggematerialer.

Når PVC brænder, frigives klorbrinte, som ved kontakt med vand danner saltsyre. Når saltsyreholdig røg kommer i kontakt med metaloverflader, forårsager det et øjeblikkeligt korrosionsangreb, hvis styrke er direkte afhængig af koncentrationen af syren i røgen og luftfugtigheden.

Umiddelbart efter et voldsomt angreb vil der kunne ses rustdannelse på jernoverflader. 1 kilo brændt PVC kan udvikle sig til 1 ½ liter saltsyre.

Man bør være opmærksom på, at hele konstruktionen undersøges af fagfolk.

Korrosion i elinstallationer

Elektriske ledninger består af kobber, der er isoleret med blød PVC. Installationskabler består af elektriske ledninger og en fyldkappe omgivet af en kappe, begge bestående af PVC. Vær opmærksom på, at korrosion i afbrydere kan give anledning til efterfølgende kortslutning.

Korrosion i armering i beton

Armeret beton, der bliver inficeret med klorider, f.eks. ved at PVC-materiale er brændt, kan være så ødelagt, at det skal udskiftes.

Cloridmåling og afhjælpning:

Første skridt er at foretage clorid-målinger for at få fastlagt PH-værdien. Herefter bør den relative luftfugtighed nedbringes ved at opsuge vand og opsætte affugtningsmaskiner. Udsatte maskiner afdækkes med plastic, og der punktaffugtes. Bringes luftens fugtighed under 35% RF kan korrosion ikke forekomme. Vandfortrængende olie sprøjtes på blanke metalflader. Vær opmærksom på, at der kan være problemer ved stål i kontakt med murværk og ved stål i forbindelse med beton. (Kilde: BYG-ERFA 910612 og DS414).

Letklinker, gulvkonstruktioner opbygget på letklinker

Letklinker er et meget anvendt materiale til det kapillarbrydende lag under terrændæk. Anvendelsen af komprimerede letklinker (f.eks. Leca, Fibo) giver sjældent anledning til problemer.

I gulvkonstruktioner, hvor uisolerede vand- eller varmerør er nedlagt i letklinker, kan der dog være risiko for omfattende skader på rørene. Som følge af en enkelt lækage kan større områder omkring lækagen være opfugtet, alt afhængig af underbundens beskaffenhed, membranplacering m.v. For rør, der ligger i opfugtede letklinker, er risikoen for korrosion stor. Hvor opfugtede områder strækker sig ind under tilstødende rum, ser man ofte skader på rørene også under disse rum.

Visse huse er bygget med en gennemgående betonbundplade, hvorpå der er lagt 10-20 cm letklinker som isolering og kapillarbrydende materiale. Herpå er der svømmende gulv eller udstøbt et betondæk som underlag for klinker for den afsluttende gulvkonstruktion.

Vand- og varmerørene ligger typisk i letklinkelaget mellem de to betonlag.

I disse konstruktioner kan der være meget store områder, der er opfugtet, inden man opdager en lækage i et rør. Vandet breder sig fra lækagen ud på den nederste betonbund og medfører stor risiko for korrosion af rørene, der ligger i de opfugtede letklinker. Der er ofte tale om meget store skader ved denne type gulvkonstruktion.

Lugtgener (bakterievækst)

I en skadesituation mistes ofte kontrollen over miljøet (varme-, kulde- og/eller fugtforhold) hvilket kan få uheldige bivirkninger i form af ukontrollerede biologiske reaktioner som f.eks. bakterievækst, der kan indebære lugt-, smags- og/eller egentlige sundhedsgener.

Rengøring skal sikre, at disse gener ikke fortsætter, også efter at den egentlige skadeudbedring er afsluttet.

Denne indsats bør ved særligt følsomme bygninger, som f.eks. i sundhedssektoren eller ved fødevarereproducenter, absolut kun ydes af fagfolk og med udnyttelse af virksomhedens egen tekniske viden, da det kræver ekspertviden at finde såvel egnede rengøringsmetoder som egnede midler, der både gør tilstrækkeligt rent og uden at skade hverken bygning eller inventar - *se også afsnit om [skimmelsvampe](#).*

Myndigheder

Der henvises til kapitel 4 vedrørende lovgivning i vejledning for bygningstaksatorer.

Olieforurenede byggematerialer

Erfaringsmæssigt har det vist sig, at det kan være meget vanskeligt helt at fjerne olielugt fra byggematerialer, der er gennemvædet med olie.

Det er derfor vigtigt at vurdere hver enkelt bygningskomponent, påvirkningsgraden, materialegenskaberne, og om den aktuelle bygningskomponent kan få indflydelse på indeklimaet.

Hvor der er tale om "lette"/porøse byggematerialer, eksempelvis gips-/spånplader, ubehandlet træ, isoleringsmaterialer m.v., vil en udskiftning normalt være den mest hensigtsmæssige løsning.

Hvor eksempelvis en råbetonplade (klaplag) er udført i en dårlig betonkvalitet, vil en fjernelse også i sådanne tilfælde ofte være nødvendig.

Hvor der er tale om "tunge" byggematerialer, eksempelvis beton og murværk (af god kvalitet), kan en afrensning med olieopløsende midler med efterfølgende højtryksrensning være en anvendelig metode.

Metodevalget er meget afhængig af, om der er risiko for påvirkning af indeklimaet. Hurtig indsats er vigtig ved sådanne skader.

Olieforurening i jord

Olieforureningen kan være en utæt olieledning, fejlpåfyldning af olie, utæt olietank (fritstående eller nedgravet) eller være en gammel forurening.

Olieforurenet jord renses biologisk, dvs. ved tilsætning af mikroorganismer som lever af olie og dermed renses jorden for olie.

Jordrensningen kan ske hos specialfirmaer eller på stedet. Det mest anvendte i dag er opgravning og rensning hos specialfirmaerne.

Myndighederne skal altid kontaktes i tilfælde af olieforurening. Myndighederne skal altid godkende oprydningssindsatsen, og endelig har myndighederne både anvisningsret og pligt. Al jordforurening er omfattet af [lov om forurening fra 1990](#).

Olieselskabernes forsikringsordning

Olieselskabernes forsikringsordning ligger p.t. hos Topdanmark. Ifølge Lov om forurening, [§ 48](#) kan myndighederne meddele påbud om oprensning eller afværgeforanstaltninger efter et olieudslip fra en olietank med tilhørende rørsystemer. Ifølge [§ 49](#) skal ejere af olietanke være omfattet af en forsikring, hvis tankens rumindhold er mindre end 6.000 liter, og mindst halvdelen af det areal, der opvarmes med olie fra tanken, bruges til beboelse.

Hvad dækker forsikringen

Forsikringen erstatter udgifter, der medgår til at følge myndighedernes påbud efter [§ 48](#).

Hvis omkostningen overstiger 2 mio. kr., betaler det offentlige det overskydende beløb.

Forsikringen ophører 6 måneder efter, at olietanken er taget ud af brug.

Betingelser

Det er bl.a. en betingelse, at:

- forureningen ikke stammer fra en olietank med tilhørende installationer, som tankejeeren ved eller burde vide er ulovlig,
- forureningen ikke skyldes, at levering af fyringsolie er foretaget på ulovlig vis,
- forureningen ikke har været kendt før den 1. marts 2000, hvor forsikringsordningen trådte i kraft,
- ejeren af olietanken har modtaget olieleverancer fra et olieselskab, der deltager i nærværende ordning,
- forureningen ikke skyldes ejerens forsætlige handlinger,
- fyringsanlægget har været i brug efter 1. marts 2000 og har været i brug eller kunne have været i brug umiddelbart før konstateringen af forureningen.

Automatisk ordning

Forsikringen dækker automatisk private oliekuunders forpligtelse i henhold til loven, medmindre en oliekuende vælger at frasige sig den automatiske forsikringsdækning.

Dette skal i givet fald meddeles olieselskabet eller Topdanmark, der over for kunden skriftligt bekræfter, at denne er udtrådt af ordningen.

En oliekuende, der er udtrådt af den automatiske ordning, er selv ansvarlig for at tegne den lovpligtige forsikring i et andet forsikringsselskab.

Hvis skaden sker

Ejere dækket af den automatiske forsikringsordning har pligt til så vidt muligt at afværge eller begrænse skaden. [Topdanmark](#) skal straks underrettes, efter at olieforureningen er konstateret, eller en formodning herom foreligger, eller hvis miljømyndighederne har udstedt et påbud. Er anmeldelsen ikke sket senest 3 måneder herefter, vil skaden ikke være omfattet af forsikringen.

Skimmelsvampe

Betingelserne for vækst af skimmelsvampe er tilstedeværelsen af organisk materiale, fugt og bestemte temperaturforhold.

Skimmelsvampe kan vokse på de fleste organiske materialer, der anvendes eller findes i boliger, f.eks. træ, tekstiler, limstoffer, pap på gipsplader m.fl.

Ved en relativ luftfugtighed på mellem 70-85 pct. er der erfaringsmæssigt lille risiko for skimmelsvampevækst. Overstiger luftfugtigheden 85 pct., anses risikoen for vækst at være stor.

Er luftfugtigheden over 85 pct., vil der helt ned til ca. 5°C forekomme vækst af skimmelsvampe. Ved temperaturer på over 40°C går væksten stort set i stå.

I relation til indeklimaproblemer er det ikke afgørende, om skimmelsvampen er død eller levende, idet også døde/inaktive skimmelsvampe kan frigive stoffer, der kan give indeklimaproblemer.

I forbindelse med skader, hvor konstruktioner/ bygningsdele er opfugtet, er det vigtigt hurtigt at vurdere risikoen for et skimmelsvampeangreb, og om der kan foretages en udtørring inden-

for en acceptabel tidshorisont. Afhængig af konstruktionens opbygning og materialevalg kan det blive nødvendigt at adskille konstruktionen i større eller mindre grad.

Som en tommelfingerregel må man regne med, at et skimmelsvampeangreb under gunstige forhold vil kunne etablere sig på 2-3 uger.

Slagger, gulvkonstruktioner opbygget på letklinker

I 1960'erne og i begyndelsen af 1970'erne anvendtes slagger som fyldmateriale eller kapillarbrydende lag under terrændæk. Slaggerne blev udlagt i lagtykkelser på 15–50 cm under klaplaget, typisk i terrændæk i parcelhuse.

Efterfølgende har slaggelag under terrændæk givet anledning til problemer. Det har vist sig at slagger ofte er fugtsugende og derfor ikke kan anvendes som kapillarbrydende lag.

Ydermere sker der efter fugtoptagelsen, f.eks. som følge af en rørskade, en kemisk reaktion, som medfører en volumenforøgelse af slaggerne.

Typiske skadetegn er, at et terrændæk hæver sig på midten, eller at vægge og/eller fundamenter revner eller presses ud.

Disse skader kan således være følgeskader efter rørskader eller efter fugtopsugning fra undergrunden.

Skader som følge heraf blev tidligere udbedret ved, at man fjernede den overliggende gulvkonstruktion samt klaplag og slaggelag. En bekostelig reparation.

En anden løsning kan dog i visse tilfælde løse problemet langt billigere.

Det viser sig, at hævnningen af et slaggelag max. andrager 10 pct. af slaggelagets tykkelse. Er der foregået en hævnning svarende hertil, kan en reparation af skaden således ofte foregå ved en sænkning af den ovenliggende strøgulvkonstruktion alene (reduktion af opklodsning eller strøtykkelse). Dette er en langt billigere løsning end fjernelse af hele gulvkonstruktionen (terrændæk og overliggende strøgulvkonstruktion).

Sod

Selv meget små mængder sod, f.eks. bag karme/indfatninger, isolering i parallelkonstruktioner, hulrumisolering m.v., vil kunne give anledning til lugtgener.

Lugtsanering eller udskiftning skal overvejes.

Lugtsanering kan foretages med ozonbehandling (røgkanon).

Sod kan evt. indkapsles ved en forsegling udført af maler.

Undertage

Ved stormskader giver det ofte problemer, hvis der ikke er anvendt et egnet produkt til undertag. I perioden 1960 til 1990 er ofte anvendt en tynd PE-folie. Denne type af undertag ældes af varme samt nedbrydes af UV-stråler, der kan trænge ind ved tagstenene. Resultatet kan være et undertag, der flækker ved almindelig fysisk påvirkning, selv ved almindelig vindpåvirkning.

Ofte er levetiden for disse undertage kortere end selve tagbelægningens.

En undersøgelse af levetider på undertag kan foretages af Teknologisk Institut/plastafdeling.

8. Uoverensstemmelser og klager i forbindelse med dårligt udført arbejde

Under behandlingen af en skade, herunder i forbindelse med den praktiske gennemførelse af udbedringsarbejdet, kan der opstå uoverensstemmelser mellem forsikringstager og håndvær-

ker, mellem forsikringsselskab og håndværker eller mellem forsikringstager og forsikringsselskab. Disse uenigheder drejer sig ofte om kvalitet, pris og tid og om dækning/dækningsomfang.

Uoverensstemmelser mellem forsikringsselskab og håndværker følger i det væsentlige samme procedure som ved uoverensstemmelser mellem forsikringstager og håndværker og beskrives derfor ikke særskilt her.

I nedenstående skema er angivet nogle muligheder, der typisk kan anvendes i forbindelse med en løsning af uoverensstemmelser.

Forsikringstager/Håndværker se afsnit 8.1	Forsikringsselskab/Forsikringstager se afsnit 8.2
Klager og klagefrister Løsningsmuligheder <ul style="list-style-type: none"> - Afhjælpning af mangler - Afslag i prisen - Erstatning - Afhjælpning ved anden håndværker Uenighed : <ul style="list-style-type: none"> - Ankenævn og klageinstanser - Syn og skøn til sikring af bevis - Retssag - Voldgift 	Klagemulighed <ul style="list-style-type: none"> - Ankenævnet for Forsikring - Syn og skøn til sikring af bevis - Retssag - Voldgift

8.1 Uoverensstemmelser mellem forsikringstager og håndværker

Klager og klagefrister

Ønsker en forsikringstager at klage, skal der reklameres skriftligt til den håndværker, som har udført arbejdet. Der skal reklameres øjeblikkeligt, idet man ellers vil kunne miste sit krav pga. passivitet. Det normale er, at forsikringstageren kan klage i fem år over håndværkerens arbejde.

Løsningsmuligheder

Hvis man bliver enige om, at der er en mangel, er der forskellige løsningsmuligheder afhængigt af omstændighederne. Der kan f.eks. blive tale om afhjælpning, dvs. reparation, afslag i prisen, erstatning eller afhjælpning via en anden håndværker.

Afhjælpning af mangler

Håndværkeren har, i den udstrækning det er muligt, ret og pligt til at tilbyde afhjælpning, så det færdige arbejde bliver som aftalt. Forsikringstageren kan ikke afvise denne mulighed, medmindre det er helt åbenlyst, at et afhjælpningsforsøg ikke vil lykkes, eller det f.eks. er åbenlyst, at håndværkeren er helt inkompetent.

Afhjælpningen skal foregå inden for rimelig tid (typisk 14 dages frist) og uden udgift og væsentlig ulempe for forsikringstageren.

Hvis håndværkeren ikke afhjælper

Hvis håndværkeren ikke får udført afhjælpningsarbejdet, eller sagen på anden måde går i stå, må man sende et skriftligt påkrav.

Afslag i prisen

Hvis håndværkeren ikke kan eller vil afhjælpe, eller afhjælpning er "umulig", kan forsikringstager kræve et afslag i prisen, der svarer til manglen.

Erstatning

Hvis forsikringstageren kan dokumentere, at der er lidt et tab som følge af, at håndværkeren ikke har udført fagmæssigt korrekt arbejde, vil der i visse tilfælde være mulighed for at kræve erstatning.

Afhjælpning ved anden håndværker

Hvis den oprindelige håndværker på trods af det aftalte ikke afhjælper en mangel efter skriftligt påkrav inden for en rimelig tid, kan forsikringstageren tilbageholde den del af betalingen, som det vil koste at lade en anden håndværker færdiggøre arbejdet. Når et problem af denne art opstår, kan det anbefales at skaffe sig juridisk bistand.

Uenighed*Ankenævn og klageinstanser*

Opstår der uenighed om arbejdets kvalitet, pris eller dækning/dækningsomfang er der klagemuligheder til forskellige ankenævne eller klageinstanser.

Der findes forskellige ankenævne, der dækker en række brancher. Forsikringstager kan selv kontakte et ankenævn, men ved større sager kan juridisk og uvildig byggesagkyndig bistand anbefales. Ankenævne og klageinstanser beskrives yderligere under [punkt 8.3.1](#).

Hvis der ikke er noget ankenævn, der kan behandle sagen, må spørgsmålet afgøres ved domstolene.

Syn og skøn

Formålet med iværksættelse af syn og skøn er at tilvejebringe en sagkyndig vurdering til sikring af bevis. Syn og skøn beskrives yderligere under [punkt 8.3.2](#).

Retssag

Såfremt sagen ikke afklares ved ankenævn eller andre klageinstanser, kan den indbringes for domstolene. Alle sager under kr. 500.000 føres ved byretten (der findes 82 byretskredse fordelt jævnt i Danmark). Sager over kr. 500.000 indbringes for landsretten (Østre og Vestre Landsret). Retssag beskrives yderligere under [punkt 8.3.4](#).

Voldgift

Efter dansk ret kan parterne i et retsforhold i princippet selv bestemme, om de ønsker en konflikt løst ved voldgift i stedet for gennem en retssag for domstolene. Voldgift beskrives yderligere under [punkt 8.3.3](#).

Advokathjælp

Hvis man har behov for advokathjælp, kan man i første omgang opsøge den gratis advokatrådgivning.

Den gratis advokatrådgivning findes ca. 100 steder i landet. Rådgivningen er ikke indtægtsbestemt og er i princippet anonym. Den er baseret på personligt fremmøde, hvor man kan få råd og vejledning af en advokat.

8.2 Uoverensstemmelser mellem forsikringstager og selskab

Klagemulighed

Hvis forsikringstageren er utilfreds med forsikringssselskabets afgørelse i en skadesag, kan han ved henvendelse til selskabet eller Ankenævnet for Forsikring få tilsendt/udleveret et klageskema. Oplysninger om ankenævnet kan ses i [opslag i vejledningen](#).

Taksatorrapporten

Det er vigtigt at være opmærksom på, at en taksatorrapport er et juridisk dokument, som skal indeholde alle de oplysninger, der er nødvendige for at belyse den enkelte skadesag. Derfor er det af største vigtighed, at der opnås enighed med forsikringstageren om årsag, skadeomfang, reparationsomfang og reparationsmetoden eller så vidt muligt konkretisere uenigheden.

Oplysninger som relaterer sig til forsikringssselskabet og forsikringstageren:

- Forsikringssselskabets navn.
- Bygningstaksatorens navn og adresse.
- Forsikringstagerens navn og adresse.
- Skadestedets adresse.
- Skadedato
- Hvilke forsikringsbetingelser der er gældende for den pågældende skade.
- Besigtigelsesdato
- Hvem der var tilstede ved besigtigelsen.

Oplysninger som relaterer sig til skaden:

- Oplysning om skadeart.
- Detaljeret beskrivelse af skadens omfang.
- Stillingtagen til værdiforringelse/afskrivninger.
- Økonomisk opgørelse af skaden.
- Aftaler – hvem gør hvad?
- Stillingtagen til evt. regresmulighed.

Det vil i mere komplicerede skader være en god dokumentation af tage fotos af skaden.

Aftalegrundlag

Hvis bygningstaksator ønsker arbejdet udført på et bestemt grundlag, f.eks. ”Almindelige betingelser for bygge- og anlægsarbejde 92”, (se afsnit 3.2) vil det være en god idé at anføre dette i taksatorrapporten. Hvis ikke andet er aftalt, vil håndværkerne ofte afgive tilbud på grundlag af deres egne branchebetingelser.

Kan sagen ikke behandles af Ankenævnet for Forsikring, eller ønsker parterne ikke at følge en afsagt kendelse, kan sagen indbringes ved domstolene eller voldgift. Se i øvrigt afsnit 8.1.

8.3 Behandling af uoverensstemmelser

I dette afsnit beskrives ankenævn, syn og skøn, voldgift samt retssag mere uddybende.

8.3.1 Ankenævn og klageinstanser

Opstår der uenighed om arbejdets kvalitet og/eller arbejdets pris, kan forsikringstageren indgive en klage til et ankenævn.

Forsikringstageren kan klage, hvis han har:

- reklameret skriftligt til den håndværker, som han har truffet en aftale med,
- håndværkeren har afvist reklamationen eller undladt at reagere på reklamationen og
- har betalt den del af regningen, der ikke er uenighed om.

Et ankenævn kan i særlige tilfælde bestemme, at et beløb, som ellers var forfaldent til betaling, skal deponeres, eller at der stilles sikkerhed i en bank el.lign., inden en sag afgøres ved nævnet. Dette sker oftest på opfordring fra håndværkeren.

Forsikringstageren kan som før nævnt selv kontakte et ankenævn, men ved større sager kan juridisk og uvildig byggesagkyndig bistand anbefales.

Der eksisterer en række private ankenævne, der er godkendt af Forbrugerklagenævnet. En godkendelse betyder bl.a., at ankenævnet behandler alle klager, uanset om den erhvervsdrivende er medlem af en brancheorganisation eller ej. Er ankenævnet ikke godkendt, er der ingen offentlig kontrol med, om reglerne for klagenævnets sammensætning og sagsbehandling er betryggende for parterne. Her bør forsikringstageren være opmærksom på, at der kan stilles visse betingelser for en eventuel behandling.

Her kan du læse mere om de enkelte [ankenævne](#) og [klageinstanser](#).

8.3.2 Syn og skøn

Et hovedformål med iværksættelse af syn og skøn er at tilvejebringe en sagkyndig vurdering, der kan vejlede den domstol eller anden instans, der skal afgøre en foreliggende tvist.

Et andet formål kan være at sikre et bevis mod at gå tabt.

Muligheder

Syn og skøn kan være såvel indenretligt, dvs. udmeldt af en domstol, som udenretligt, dvs. enten baseret på parternes aftale eller på udmeldelse fra et andet organ f.eks. Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed, Teknologisk Institut, By og Byg m.fl.

Der gælder i dansk ret et princip om fri bevisførelse. Derfor er iværksættelse af syn og skøn ikke absolut nødvendigt ud fra en formel betragtning. Principielt kan den pågældende part vælge at forsøge at føre bevis ved hjælp af sagkyndige brancheforetagender og undersøgelsesinstitutter, som f.eks. diverse responsumudvalg, de teknologiske institutter m.v. Vælges denne fremgangsmåde i forbindelse med bevisførelse, må man være opmærksom på, at materialet ikke altid – ved en efterfølgende retssag – vil kunne blive lagt til grund, idet materialet vil kunne blive betegnet som værende ensidigt indhentede oplysninger. Dette kan man undgå ved at gennemføre et syn og skøn.

Foretages der et udenretligt syn og skøn, bør man overveje, om der mellem parterne skal træffes aftale om, hvorvidt syns- og skønserklæringen skal lægges til grund i en eventuel efterfølgende retssag.

Gennemførelse af syn og skøn.

Syns- og skønstema

Som introduktion til den problemstilling syns- og skønsmanden skal tage stilling til, udarbejdes en kort sagsfremstilling. Selv om sagsfremstillingen ikke bør have karakter af procedure, accepteres det i reglen, at man fremlægger de brevvekslinger/del af brevvekslinger, der er gået forud for sagens opstart. Sagsfremstillingen kan evt. blot bestå i en henvisning til korrespondancen mellem parterne.

De konkrete spørgsmål til syns- og skønsmanden kan udarbejdes af alle involverede parter, og skal være korte klare og neutrale. Alle spørgsmål og bilag i øvrigt, der skal forelægges syns- og skønsmanden, skal godkendes af alle involverede parter.

Såfremt parterne ikke kan opnå enighed om sagsfremstillingen, spørgsmål og bilag i øvrigt, træffer retten – ved indenretligt syn og skøn – afgørelse herom. Afgørelsen kan ankes til en højere retsinstans.

Der er mulighed for at stille yderligere spørgsmål ved syns- og skønshandlingen, og/eller efter syns- og skønserklæringen er fremsendt til parterne. Det bør dog tilstræbes, at alle afklarende spørgsmål er stillet, inden erklæringen foreligger, således at det efterfølgende kun er nødvendigt at stille eventuelle uddybende spørgsmål, som kan være affødt af syns- og skønsmandens besvarelse. For god ordens skyld bør der tages forbehold for at stille sådanne supplerende spørgsmål.

Man skal ikke i forbindelse med en evt. domsforhandling forvente at kunne ændre en syns- og skønsmands vurdering af et forhold. Man må i stedet forsøge med supplerende spørgsmål.

Valg af syns- og skønsmænd

De involverede parter vælger en syns- og skønsmænd.

Kan der ikke opnås enighed om valg af syns- og skønsmænd, kan man bede domstolene, Teknologisk Institut, By og Byg, Voldgiftsnævnet for bygge og anlæg m.fl. om at udpege en syns- og skønsmænd. Det fremkomne forslag skal godkendes – evt. forkastes – af alle involverede parter.

Syns- og skønserklæringen

Erfaringen viser, at syns- og skønserklæringen i en retssag tillægges stor/afgørende betydning – det må nødvendigvis være sådan, når en juridisk domstol skal træffe afgørelse i en sag, der nødvendiggør stillingtagen til tekniske eller ikke-juridiske forhold.

Efterskrift

Erfaringen viser, at det meget ofte kan tage ganske lang tid at gennemføre et syn og skøn.

Såfremt det i forbindelse med ganske bestemte typer sager er nødvendigt med et hurtigt gennemført syn og skøn, kan man foruden ekspertise-krav stille krav om, at syns- og skønsmanden kan udarbejde syns- og skønserklæringen inden for en bestemt tidsfrist.

Når man sender syns- og skønserklæringen til et skønsmandsinstitut, som f.eks. Teknologisk Institut, bør det fremgå, at man ønsker erklæringen udarbejdet inden en bestemt tidsfrist.

Nødvendige udbedringsarbejder vil, under forudsætning af at parterne ikke har flere spørgsmål til syns- og skønsmanden, typisk kunne igangsættes, når syns- og skønsmanden har besvaret de stillede spørgsmål.

Kilde : Ønskes en mere detaljeret belysning af begrebet "syn og skøn", henvises til bogen "Syn og Skøn" af Erik Hørlyck, hvor nogle af ovennævnte oplysninger er hentet fra. Bogen udgives af Jurist- og Økonomforbundets forlag, eller på [Danmarks Domstoles hjemmeside](#).

8.3.3 Voldgift

Efter dansk ret kan parterne i et retsforhold i princippet selv bestemme, om de ønsker en konflikt løst ved voldgift i stedet for gennem en retssag for domstolene. Voldgiftsavgørelse er et alternativ til domstolsprøvelse, fordi den ligesom en dom er juridisk bindende.

Ofte indgår en voldgiftsklausul i kontrakter – navnlig branchekontrakter, forsikringsbetingelser, foreningsvedtægter og lignende. Eksempelvis er der i AB92 en aftale om, at tvister mellem parterne afgøres af Voldgiftsretten for bygge- og anlægsvirksomhed i København, hvis afgørelser er endelige.

Parterne vælger hver en voldgiftsmand. Voldgiftsmændene vælger en opmand, som i tilfælde af uoverensstemmelser mellem voldgiftsmændene træffer afgørelse på de punkter, hvor der er uenighed.

Generelt anbefales voldgift, hvis parterne er enige om den byggetekniske udførelse, men er uenige om en prisfastsættelse.

Sagens afgørelse

Der afsiges snarest muligt en kendelse (oftest 4 uger efter forhandling er afsluttet), der skal indeholde en afgørelse af de omtvistede punkter. I tilfælde af uoverensstemmelse mellem voldgiftsrettens medlemmer afgøres sagen efter flertallet af stemmer.

Kendelsen er endelig og bindende for parterne. En voldgiftsavgørelse kan altså ikke appelleres.

8.3.4 Retssag

Domstolene er ordnet i et hierarkisk system. Det indebærer, at en sag, der er afgjort af den ene domstol, kan appelleres direkte til en højere ret. En sag afgjort ved byretten kan altså appelleres til landsretten, og en sag afgjort ved landsretten kan appelleres til højesteret.

Det danske system hviler på et toinstansprincip, hvilket vil sige, at en sag som hovedregel kan appelleres en gang, men også kun én gang. Den første behandling af en sag kaldes 1. instansbehandling. Såfremt sagen appelleres, kaldes den næste behandling for 2. instansbehandling. Ved særlige principielle sager kan der af Procesbevillingsnævnet gives tilladelse til en 3. instansbehandling. En sag startes i byretten, har 1. instans behandling her og evt. 2. instansbehandling i landsretten. Sagen vil kun i sjældne tilfælde ende i højesteret.

Alle sager under kr. 500.000 føres ved byretten (der findes 82 byretskredse). Sager over kr. 500.000 indbringes for landsretten (Østre og Vestre Landsret).

[Læs mere på Danmarks Domstoles hjemmeside.](#)

En sagsbehandling gennemløber følgende punkter: En forberedelse af sagen, en domsforhandling, forligsmægling og endelig rettens udarbejdelse og afsigelse af en dom.

Efter forhandling skriver den dommer, der har behandlet sagen, en dom. Resultatet læses op i et restmøde. En dom indeholder typisk en beskrivelse af sagens faktiske omstændigheder,

en gengivelse af parts- og vidneforklaringer, en begrundelse for dommens resultat og selve dommen.

Opslag

Eksempler på fakturaer (til afsnit 5.2)

Eksempel 1 :

Nykøbing X tømrer- & snedkerforretning A/S
Tretommervej 27
9732 BYGkøbing X.

Giro nr.: 3 47 xx xx   CVR nr.: xx xx xx xx

Hr. R. Egning
BYGhavevej 33
9732 BYGkøbing X

Dato:	Kunde nr.:	Sagsnr.:	Faktura nr.: 44-xxx
XX.08.XX	91230	91030	Side 1.

Tekst:	Antal:	Enhed:	A'pris:	Beløb:
Arbejde iflg. besigtigelse den XX.08.XX - etablering af 1 stk. ventilationskanal samt fodblik/undertag med underlag ved tagfod.				
38x56 lægte	11,70	m.	7,15	83,66
12,5 mm Douglas tag.pl. 122x244	2,00	plade	136,95	273,90
Alu tagfod	32	lgd	21,10	675,20
Tagkit	10	liter	45,50	455,00
Filtermaske svær	4	stk.	32,37	129,48
Spændbånd	2	stk.	7,45	14,90
25/55 galv. søm	0,5	pak.	62,50	31,25
4,5x40 stjerneskruger 500 stk	1,00	pak.	86,82	86,82
25/25 galv. papsøm	0,50	pak.	34,60	17,30
Deponeringsafgift/forbrænding	1	stk.	50,00	50,00
Div. hjælpemateriel	1		50,00	50,00
Avance på materialer, 10 % af			2806,10	280,61
Svende udetimer:	37,50	timer	189,00	7087,00
Lærling trin 2.	15,00	timer	109	1635,00

I alt ekskl. moms (jvf. tilbud):	10.870,12
----------------------------------	-----------

Moms 25% af	10.870,12	2.717,53
-------------	-----------	----------

Total beløb	13.587,65
--------------------	------------------

Betalingsbetingelser: Kontant betaling. Betales beløbet for sent, beregnes rente 1 måned efter fakturaens modtagelse i henholdt til rentelovens rentesats (p.t. diskonto + 5 %).

Eksempel 2 :

Murermester Dyhr Sørensen Eft Dyhurs Krat 27 9732 BYGkøbing X.
--

Giro nr.: 3 47 xx xx	SE nr.: xx xx xx xx
----------------------	---------------------

Hr. R. Hansen
BYGvej 3
8800 BYGkøbing Z

Dato: XX.09.XX	Kunde nr.: 91240	Sagsnr.: 91040	Faktura nr.: 44-xxx Side 1.
-------------------	---------------------	-------------------	--------------------------------

Varenr.	Tekst:	Antal:	Enhed:	A' pris:	Beløb:
200	Arbejdstimer	42,00	time	269,00	11.298,00
100	Grus	10,00	pose	42,00	420,00
100	Cement	2,00	pose	55,00	110,00
150	Leje af el-hammer	2,00		125,00	250,00
100	Diverse materialer	1,00	stk.	75,00	75,00

I alt ekskl. moms	12.153,00
-------------------	-----------

Moms 25%	3.038,25
----------	----------

Total beløb	<u>15.191,25</u>
-------------	------------------

Betalingsbetingelser: Kontant betaling. Betales beløbet for sent, beregnes rente 1 måned efter fakturaens modtagelse i henholdt til rentelovens rentesats (p.t. diskonto + 5 %).

Eksempel 3:

Murermester Marcussen Aps Nordre Jernbanevej 40 9732 BYGkøbing X.

Giro nr.: 3 47 xx xx	SE nr.: xx xx xx xx
----------------------	---------------------

Hr. R. Nielsen
Lindegårdsvej 1
2920 Charlottenlund

Dato:	Kunde nr.:	Sagsnr.:	Faktura nr.: 44-xxx
XX.09.XX	91250	91050	Side 1.

Tekst :	Antal:	Enhed:	A'pris:	Beløb:
Delvis udskiftning af klinkegulv i badeværelse.				
Klinker	7,00	m2	265,00	1.855,00
Fragt af do.				520,00
Multicrete	20,00	kg	35,00	700,00
Miramastic	10,00	kg	9,50	95,00
Fugebinder	0,5	liter	139,00	69,50
Multicoat	10,00	kg	52,60	526,00
Fugtspærre	1,00	kg	69,30	69,30
Armeringsvæv	5,00	m2	22,50	112,50
Mirasil silikone	2,00	ptr.	70,40	140,80
Arbejdsløn	64,00	timer	265,00	16.960,00
Servicevogn	64,00	timer	35,00	2.240,00

I alt ekskl. moms	23.288,10
-------------------	-----------

Moms 25%	5.822,03
----------	----------

Total beløb	<u>29.110,13</u>
-------------	------------------

Betaling : Netto 8 dage   Forfaldsdato : xx.xx.02
Efter forfaldsdato beregnes rente 2% pr. påbegyndt måned.

Eksempel 4

V.R.Glas Etgarsvej 40 9732 BYGkøbing X.

Giro nr.: 3 47 xx xx	SE nr.: xx xx xx xx
----------------------	---------------------

Hr. R. Nielsen
Lindegårdsvej 1
2920 Charlottenlund

Dato: XX.09.XX	Kunde nr.: 91260	Sagsnr.: 91060	Faktura nr.: 44-xxx Side 1.
-------------------	---------------------	-------------------	--------------------------------

Tekst :	Mål B*H (cm)	Antal	A'pris:	Beløb:
Termo energirude m/lamineret 6mm glas & hærdet 4mm glas udskiftet i alu dør	72,0 x 107,3	1	1.609,30	1.609,30
Termo energirude 5-12-6 mm udskiftet på tag medie værksted	188,4 x 198,4	1	4.749,30	4.749,30
Stillads leje			790,00	790,00
Op og nedtagning af stillads		3,5 time	226,50	792,75
Affaldsomkostning		2	12,75	25,40

I alt ekskl. moms	7.966,75
-------------------	----------

Moms 25%	1.991,69
----------	----------

Total beløb	<u>9.958,44</u>
-------------	-----------------

Betaling : Netto 8 dage   Forfaldsdato : xx.xx.02
Efter forfaldsdato beregnes rente 2% pr. påbegyndt måned.

Ankenævn

Byggeriets Ankenævn

Byggeriets Ankenævn behandler klager over nybygnings-, ombygnings-, tilbygnings- og reparationsarbejder vedrørende murer-, tømrer-, snedker- og stenhuggerarbejde.

Nævnet behandler endvidere klager over køkkenarbejde (køkkenelementer og montering af disse), når aftalen om udførelse af arbejdet er indgået efter 23. oktober 1997, og klager over tagtækkerarbejde, når aftalen om udførelse af arbejdet er indgået efter 1. oktober 1999.

De håndværkere, der er medlem af Byg Garantiordning har forpligtet sig til altid at følge ankenævnets afgørelser. Ankenævnet opkræver et gebyr på 250 kr.

Ankenævnet er godkendt af Forbrugerklagenævnet.

[Byggeriets Ankenævn](#)

Postboks 102

1004 København K

Tlf.: 33 74 08 60 Telefontid 10-12

Ankenævnet for Hulrumisolering

Ankenævnet for Hulrumisolering behandler klager over hulrumisoleringsarbejde, herunder kvaliteten af de anvendte materialer, vederlagets størrelse samt klager vedrørende bygningsbeskadigelser m.v. Ankenævnet opkræver et gebyr på 100 kr. Ankenævnet er godkendt af Forbrugerklagenævnet.

[Ankenævnet for Hulrumisolering](#)

c/o Dansk Industri

Att.: Tom Rytlander

H. C. Andersens Boulevard 18

1787 København V

Tlf.: 33 77 33 77 Telefontid ma-fr 8-18

E-mail: TR@DI.dk

Ankenævnet for Huseftersyn

Ankenævnet for Huseftersyn kan behandle klager indgivet af både køber og sælger over tilstandsrapporter udfærdiget under Huseftersynsordningen efter 1. januar 2000 af beskikkede bygningsagkyndige. Ankenævnet tager stilling til samtlige omstændigheder i retsforholdet mellem parterne.

Ankenævnet opkræver et klagegebyr på 250 kr. Ankenævnet behandler kun sager, hvor en udbedring af forholdet vil koste mere end 5-8.000 kr. Ankenævnet er godkendt af Forbrugerklagenævnet.

[Ankenævnet for Huseftersyn](#)

Kristianiagade 8

2100 København Ø

Tlf. 35 25 02 40

Ankenævnet for VVS-installationer

Ankenævnet for VVS-installationer behandler klager over udført arbejde eller klager over prisen vedrørende VVS-arbejder.

Det koster 500 kr. at starte en sag ved ankenævnet, og der behandles kun sager for mindst 2.000 kr. og højst 125.000 kr. Ankenævnet er ikke godkendt af Forbrugerklagenævnet.

Ankenævnet for VVS-installationer

Slotsgade 2

2200 København N

Tlf.: 35 39 04 90 Telefontid 13-15

Gulvbranchens ankenævn

Alle GSO gulventreprenører og kun disse er omfattet af et ankenævn med en tilhørende garantiordning. Ankenævnet behandler klager over arbejder udført af GSO's medlemmer. Garantiordningen dækker omkostninger op til 30.000 kr.

Ankenævnet er ikke godkendt af Forbrugerklagenævnet.

Gulvbranchens ankenævn

H. V. Nyholmsvej 7

2000 Frederiksberg

Tlf.: 38 34 35 17 Telefontid ma-fr 10-12

Ankenævnet for Forsikring

Ankenævnet behandler efter klage fra en forsikringstager tvister mellem et forsikringselskab – der er tilsluttet nævnet – og forsikringstageren vedrørende dennes forsikring. Nævnet kan endvidere afgive udtalelser om sådanne uoverensstemmelser med forsikringselskaber, der ikke er tilsluttet nævnet. Nævnet kan endelig med et ikke-tilsluttet selskabs tiltrædelse behandle en klage over selskabet med de retsvirkninger, der er fastsat i vedtægterne. Ankenævnet opkræver et gebyr på 100 kr. for behandlingen af en klagesag. Ankenævnet er godkendt af Forbrugerklagenævnet.

Ankenævnet for Forsikring

Anker Heegaards Gade 2

1572 København V

Tlf. 33 15 89 00

Telefontid 10-13

Klageinstanser

BYG Malerklagenævn

BYG Malerklagenævn behandler klager over nybygnings-, ombygnings-, tilbygnings- og reparationsarbejder vedrørende malerarbejde. Ankenævnet opkræver et gebyr på 250 kr. Ankenævnet er ikke godkendt af Forbrugerklagenævnet.

[BYG Malerklagenævn](#)

Kejsergade 2
1155 København K
Tlf.: 70 10 11 13

Klagenævnet for Udbud

Klagenævnet for Udbud behandler klager over overtrædelse af Lov om indhentning af tilbud i bygge- og anlægssektoren, der gælder for udbud efter 1. september 2001. Klagenævnet er ikke godkendt af Forbrugerklagenævnet.

[Klagenævnet for Udbud](#)

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen
Kampmannsgade 1
1780 København V
Tlf. 33 30 76 21 - Fax 33 30 77 99

Håndværksrådets Juridiske afdeling

Håndværksrådets Juridiske afdeling yder bistand i forbindelse med udenretsligt syn og skøn. Er parterne enige om at få en tvist afklaret af en fælles "opmand", anviser Håndværksrådet den aktuelle håndværksmester, som derefter er opmand og udarbejder en skriftlig udtalelse. Dette er en hurtig og billig måde at få afklaret en tvist på, hvis parterne i forvejen er enige om at rette sig efter afgørelsen.

[Håndværksrådets Juridiske afdeling](#)

Amaliegade 31
1256 København K
Tlf. 33 93 20 00 - Fax 33 32 01 74
hvr@hvr.dk

Tagpapbranchens klageinstans

Der findes ingen officiel klageinstans på tagpaparbejde, men hvis der er garanti på taget, kan man klage til garantiselskabet eller det forsikringsselskab, som står bag.

Andre klagemuligheder

Mange andre brancher har oprettet garantiordninger og forskellige klagemuligheder, der dog som regel kun vedrører deres egne medlemmer (ankenævnene er ikke godkendt af Forbrugerklagenævnet). Det gælder bl.a.:

- Ankenævnet for Anlægsgartnerarbejde
- Sjælland og Øernes Tækkemandslaug
- Fyns Tækkemandslaug
- Jydsk Tækkemandslaug
- Leverandørforeningen for antenneudstyr

- Elektroinstallatørernes Landsforening
- Glarmesterlaugets Garantiordninger
- Danske Malermestres Garantiordning
- Dansk Låsesmede Forenings Klagenævn

Derudover kan andre fags brancheforeninger, selvom de ikke laver egentlig klagesagsbehandling, ofte være behjælpelig med opklarende arbejde i forbindelse med en klage.

Litteratur

Dette opslagsværk omhandler den litteratur, som bygningstaksatoren erfaringsmæssigt får behov for at anvende. For eksempel er det nyttigt at vide, hvilke bygningsforskrifter, normer, love m.v. der var gældende, hvis han står over for genopførelse af et nedbrændt hus, der var opført i 1973.

Litteraturen er opdelt i emnegrupperne:

[bygningsreglementer](#),
[småhuse](#),
[indeklima, varmeisolering, fugt, fugtisolering, ventilation m.v.](#),
[badeværelser, vådrum](#),
[afløbs- og vandinstallationer, anlæg og andre installationer](#),
[lyd, akustik](#),
[vinduer](#),
[anlægsarbejder](#),
[materialer](#),
[konstruktioner, belastninger](#),
[brand](#),
[landbrug](#),
[tage](#),
[blandet](#).

Sådan læser du i skemaet:

Find husets opførelsesår (f.eks. 1973). Den gældende litteratur på opførelsestidspunktet er markeret i grå felter i 14 tabeller.

I felterne er angivet årstal, der læses som følger:

72- angiver årstallet for udgivelse af litteraturen og læses gældende fra 1972.

72¹ angiver årstallet for udgivelse af litteraturen og læses udgivet 1972, 1. udgave.

-79 angiver hvor længe litteraturen var gældende og læses gældende frem til 1979.

97^{tillæg} angiver at der i 1997 er udkommet et tillæg til den eksisterende litteratur.

99^{bek} angiver at der i 1999 er udkommet en bekendtgørelse, der erstatter en forskrift.

Forkortelser:

[Forklaring til forkortelser](#) i skemaet ses efter sidste tabel.

Tabel 1 Bygningsreglementer		1930-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-00	2001-
BR-S 98	Bygningsreglement for småhuse									98-	02 ^{tillæg}
BR 95	Bygningsreglement 1995								95-	99 ^{tillæg}	
BR-S 85	Bygningsreglement for småhuse						85-			-98	
BR 82	Bygningsreglement 1982						82- 84 ^{tillæg}		-95		
BR 77	Bygningsreglement 1977					77- 80 ^{tillæg}	-82				
BR 72	Bygningsreglement 1972				72-	-77					
LOV	Den reviderede landsbyggelov			69-	-72						
BR	Bygningsreglement for købstæderne og landet 1966			66 - 69							
BR	Bygningsreglement for købstæderne og landet 1961		61-	-66							
BR	Bygningsreglement for de i henhold til lovene nr. 50-52 af 3.april 1900 i København	30-	-61								

Tabel 2 Småhuse		1930-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-00	2001-
SBI 189	Småhuse (isolering, fugt, brand, ventilation, styrke)									98-	
SBI 186	Småhuses stabilitet								95-		
SBI 181	Fundering af mindre bygninger								94-		
SBI 160	Renovering af skjulte rørinstallationer i enfamiliehuse							89-			
SBI 127	Fundering af enfamiliehuse og mindre bygninger					80 ¹ -	85 ² -				
SBI 147	Konstruktioner i småhuse (styrke, fugt, isolering, brand)						85-				
SBI 160	Renovering af skjulte rørinstallationer i enfamiliehuse							89-			
SBI 150	Eget hus, men hvilket?						85-				
SBI 110	Konstruktioner i beboelsesbygninger med indtil 2 etager						81-				
TRÆ 21	Feriehuset af træ			70							
TRÆ 18	Træbjælkelag i enfamiliehuse			68 ¹ -	74 ² -					-98	
TRÆ 17	Træbjælkelag i sommerhuse		65-								
TRÆ 16	Træ og trivsel, enfamiliehuse		64-								
TRÆ 10	Før De bygger træsommerhus		61-								
TRÆ 7	Træ i sommerhuse	59-	-65								

Tabel 3 Indeklima, varmeisolering, fugt, fugtisolering, ventilation mv.		1930-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-00	2001-
SBI 197	Fugtundersøgelser i grundmurede bygninger									00-	
SBI 196	Indeklimahåndbogen									00-	
SBI 182	Indeklimahåndbogen								95-	-00	
SBI 190	Bygningsudformning og varmebehov									97-	

Tabel 3 Indeklima, varmeisolering, fugt, fugtisolering, ventilation mv.		1930-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-00	2001-
SBI 188	Ventilationsanlæg med lavt elforbrug								95-		
SBI 184	Bygningers energibehov								95-		
SBI 179	Indeklima i boligen								93-		
SBI 152	Indeklima i boligen							86-	-93		
SBI 178	Bygningers fugtisolering								93-		
SBI 139	Bygningers fugtisolering				73-				-93		
SBI 162	Energiundersøgelse af varme- og ventilationsanlæg							90-			
SBI 131	Forebyggelse af svampeangreb i ældre etageejendomme						82-				
SBI 130	Måling af termisk indeklima						83-				
SBI 111	Bygningers varmeisolering					77 ¹ -		86 ² -			
SBI 106	Ventilation i industrien						83-				
SBI 105	Afcheckning af ventilationsautomatik						83-				
SBI 100	Isoler nu				74 ¹ -	79 ² -		87 ³ -			
SBI 97	Fejlfinding ved ventilationsanlæg				73-						
SBI 79	Støj fra installationer			70-							
SBI 76	Undgå fugtskader			69-							
SBI 74	Ventilation af boliger			70-							
SBI 19	Isoler	54-			-74						
SBI 7	Fugt og isolering	57-			-74						
DS447	DIF norm for ventilationsanlæg						81				

Tabel 4 Badeværelser, vådrum		1930-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-00	2001-
Anv 200	Vådrum, By og Byg Anvisning										01-
SBI 180	Badeværelser								94 ¹ -	98 ² -	
SBI 169	Gulve og vægge i vådrum - i nye boliger og ved renovering								91-		
SBI 116	Brusekabiner. Nye installationer i gamle boliger					79-					
SBI 109	Bygningers vådrum : Gulve på træbjælkelag og beklædninger på skeletvægge					77 ¹ - 80 ² -	84 ³ -				
SBI 89	PVC-gulve i baderum				71-						
TRÆ 23	Træ og bad				72-						

Tabel 5 Afløbs- og vandinstallationer, anlæg og andre installationer m.v.		1930-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-00	2001-
DS417	DIF norm for svejste lagertanke af stål til brandfarlige væsker					78 ² -	85 ³ -				
DS421	DIF norm for tætte fleksible samlinger i ledninger af beton					76 ² -		86 ³ -			
DS430	DIF norm for afløbsledninger af pel, peh og stift pvc i jord				73 ¹ -			86 ² -			

Tabel 5 Afløbs- og vandinstallationer, anlæg og andre installationer m.v.		1930-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-00	2001-
DS432	DS norm for afløbsinstallationer				74 ¹ -				94 ² -	00 ³ -	
DS437	DIF norm for lægning af stive ledninger af beton mv. i jord					76 ¹ -		86 ² -			
DS439	DS norm for vandinstallationer					78 ¹ -		89 ² -		00 ³ -	
DS440	DIF norm for mindre afløbsanlæg med nedsivning					77 ¹ -	83 ² -				
DS441	DIF norm for mindre ikke-almene vandforsyningsanlæg					78 ¹ -		88 ² -			
DS442	DIF norm for almene vandforsyningsanlæg					78 ¹ -		88 ² -			
DS443	DIF norm for gasledninger af PEH og PEM i jord					78 ² -	85 ³ -				
DS444	DIF norm for gasledninger af PVC/CPE i jord					79					
DS448	DIF norm for fordelingsledning til fjernvarme						82 ¹ -		94 ² -		
DS452	DIF norm for termisk isolering af tekniske installationer						84-				
DS455	DIF norm for tæthed af afløbssystemer i jord						85-				
DS458	DIF norm for trykbærende anlæg						86 ¹ -	89 ² -			
DS460	Norm for svagstrømsinstallationer							88-			
DS462	DIF norm for registrering af ledninger							88-			
DS463	DIF norm for behandling af vand til laboratorier							88-			
DS468	DIF norm automatiske regulerings-systemer til VVS-tekniske anlæg							90-			
DS469	DIF norm for varmeanlæg med vand som bærende medium								91-		
DS475	Norm for ledningsanlæg i jord								94-		
SBI 185	Afløbsinstallationer									97-	
SBI 96	Afløbsinstallationer				74-		84 ^{tillæg}		91-		
SBI 175	Varmeanlæg med vand som medium									00-	
SBI 174	Trinvis modernisering af el-installationer								92-		
SBI 161	Afprøvning af programmerbar varme- og ventilationsautomatik							89-			
SBI 160	Renovering af skjulte rørinstallationer i enfamiliehuse							89-			
SBI 145	Naturgasinstallationer, små anlæg						85-				
SBI 134	Måling af isolationsmodstand i el-installationer						83-				
SBI 133	Afcheckning af kedelanlæg til fyringsgasolie						82-				
SBI 129	Korrosionsforebyggelse i VVS-installationer						82-				
SBI 124	Afcheckning af varmeautomatik					80-					
SBI 120 + 119	Nye installationer i gamle boliger. Opvaskemaskine + tørretumbler.						81-				
SBI 165	Vandinstallationer							90-			
SBI 118	Vandinstallationer					79-		-90			

Tabel 5 Afløbs- og vandinstallationer, anlæg og andre installationer m.v.		1930-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-00	2001-
SBI 126	Automatik til større varmeanlæg						82-				
SBI 117	Nye installationer i gamle boliger. Vandvarmere					80-					
SBI 116	Nye installationer i gamle boliger. Brusekabiner					79-					
SBI 113	Fejlfinding ved varmeanlæg					77-					
SBI 95	Korrosionsforebyggelse i boligbyggeriets VVS-installationer				73-						
SBI 62	Sikring af varmeanlæg		65-								
SBI 61	Fjernvarmeledninger		63-								
SBI 51	Små oliefyr	60 ¹ -		67 ² -							
F&P	Aldrig mere! Undgå vandskader fra skjulte rør							89-			
TI	Tv-inspektion af afløbsledninger Standarddefinitioner og fotomanual							86 ¹ - 87 ² -	92 ² -	97 ⁴ -	
TI	Er der plads nok? VVS- installationer									99-	

Tabel 6 Lyd, akustik		1930-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-00	2001-
SBI 173	Bygningers lydisolering: ældre bygninger						83-		92-		
SBI 172	Bygningers lydisolering: nyere bygninger						83-		92-		
SBI 167	Lydisolation i praksis							89-			
SBI 166	Bygningsakustik							89-			
SBI 137	Rumakustik						84-				
SBI 112	Bygningers lydisolation					79-					
SBI 90	Lydisolation i montagebyggeri				72-						
SBI 84-87	Lyd og vægge				71-						
SBI 78,81	Lyd og gulve			70-							

Tabel 7 Vinduer		1930-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-00	2001-
SBI 192	Glas i byggeriet; glas og ruder									99-	
SBI 163	Nye dannebrogsvinduer af træ med to lag glas							89-			
SBI 154	Vinduer med tre lag glas							86-			
SBI 142	Ældre vinduer - forbedring eller udskiftning?						84-				
SBI 42	Vinduer. Forbedring og vedligeholdelse	58-									
SBI 30	Beslaglister til normalvinduer af træ	56-									
SBI 22	Normalvinduer af træ	55-									

Tabel 8 Anlægsarbejder		1930-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-00	2001-
DBK	Frostsikring		63-								-99
DS415	DS norm for fundering					77 ² -	84 ³ -			99 ⁴ -	
DS436	Norm for dræning af bygværker m.v.					76 ¹ -			93 ² -		

Tabel 9		1930-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-00	2001-
Materialer											
TRÆ 46	Træbeskyttelse										01-
TRÆ 45	Trætørring, praktisk vejledning									00-	
TRÆ 44	Maling af træ, udvendig træbeskyttelse									00-	
TRÆ 42	TræBasisBeskrivelse (TræBB)									99-	
TRÆ 40	Skadet træværk, reparation og vedligeholdelse									96 ¹ -	01 ² -
TRÆ 37	Spånplader i byggeriet								94-		
TRÆ 36	Træfiberplader								93-		
TRÆ 35	52 træarter								93-		
TRÆ 34	Valg af træ								91-		
TRÆ 33	Skadedyr i træ							90-			
TRÆ 32	Krydsfiner								91-		
TRÆ 30	Limtræ						84 ¹ -		91 ² -		02 ³ -
TRÆ 29	Træbeskyttelse						84 ¹ -		91 ² -	-00	
TRÆ 27	Krydsfiner i byggeriet					79-			-91		
TRÆ 26	Spånplader i byggeriet					77-			-94		
TRÆ 24	Træfiberplader				73-				-93		
TRÆ 22	Træforbindelser			70-							
TRÆ 13	Træ holder længe		63-					-84			
TRÆ 12	12 træarter		63-						-93		
TRÆ 11	Træ, maling, bejdse og lak		62-								
TRÆ 6	Træ, maling og lak	59-	-62								
TRÆ 4	Træbeskyttelse	58-	-63								
DS401	DIF norm for sand-, grus- og stenmaterialer					77 ² -			93 ³ -		
DS406	DIF norm for lette tilslagsmaterialer					82-					
DS424	DIF norm for murcement				73-						
DS427	DIF norm for portlandcement - og flyveaske				73 ¹ -		83 ² -				
SBI 183	Materialefysik for bygningsingeniører								95-		
SBI 177	Facadefuger								93-		
SBI 108	Facadefuger						83-		-93		
SBI 153	Asbestholdige materialer i bygninger							86-			
SBI 125	Vinterstøbning af beton						82-				
SBI 101	Trådbindere til forankring af skalmure				75-						
SBI 64	Mørtel, muring, pudsning. Teknologisk håndbog						81-				
SBI 54	Letbeton 1		61-								
SBI 35	Teglprodukter	56-									
SBI 33	Luftindblandet beton.	55 ¹ -	64 ² -								
SBI	Beton 8, valg af miljøklasse for betonkonstruktioner								94-		
SBI	Beton 7, dokumentation og undersøgelse af beton i bygværker								94-		
SBI	Beton 6, betonkrav og praksis							89-			
SBI	Beton 5, betonaltaners konstruktive udformning							87-			
SBI	Beton 4, 13 betonsygdomme						85-				
SBI	Beton 3, eftersyn af beton						84-				

Tabel 10		1930-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-00	2001-
Konstruktioner, belastninger											
DS409	DS norm sikkerhedsbestemmelse for konstruktioner						82-	90 ¹⁻		99 ²⁻	
DS410	DS norm for last på konstruktioner	45 ¹⁻				77 ²⁻	82 ³⁻	90 ³⁻		99 ⁴⁻	
DS411	DS norm for betonkonstruktioner		61 ¹⁻		73 ²⁻		84 ³⁻			99 ⁴⁻	
DS412	DS norm for stålkonstruktioner	41				76 ¹⁻	83 ²⁻			98 ³⁻	
DS413	DIF norm for trækonstruktioner		61 ¹⁻	68 ²⁻	74 ³⁻		82 ⁴⁻			99 ⁵⁻	
DS414	DS norm for murværks- konstruktioner	30 ⁰⁻		69 ¹	75 ^{tillæg}	77 ²⁻	84 ³⁻		91 ⁴⁻	99 ⁵⁻	
DS416	Hulstensdæk		61-								
DS419	DIF norm for aluminiumskonstruktioner					78 ¹⁻	84 ²⁻				
DS420	DIF norm for letbetonkonstruktioner af letbetonelementer				77 ⁰⁻	80 ¹⁻	83 ²⁻			97 ^{tillæg}	
DS422	DIF norm for bærende plader af træuldbeton			70							
DS438	DIF norm for blokmurværk					77 ¹⁻	81 ²⁻				
DS445	DIF norm for gel- og topcoat på konstruktioner af glasfiberarmeret polyester					80 ¹⁻		90 ²⁻			
DS446	DS norm for tyndpladekonstruktioner						81 ¹⁻ 84 ²⁻			00 ³⁻	
DS451	DIF norm for kompositkonstruktioner (beton-stål)						84-		94 ^{tillæg}		
DS456	DIF norm for konstruktioner af glasfiberarmeret umættet polyester						85-				
DS465	DIF norm for konstruktioner af præfab.celleplastbaserede bygninger							89-			
SBI 192	Glas i byggeriet									99-	
SBI 187	Simple stålrammebygninger								96 ²⁻		
SBI 138	Simple stålrammebygninger						84 ¹⁻		-96		
SBI 193	Trækonstruktioner, beregning									99 ⁴⁻ 00 ⁵⁻	
SBI 135	Trækonstruktioner, beregning						83 ¹⁻	88 ²⁻	94 ³⁻		
SBI 194	Trækonstruktioner, forbindelser									99 ³⁻	
SBI 140	Trækonstruktioner, forbindelser						84 ¹⁻		91 ²⁻	-99	
SBI 177	Facadefuger								93-		
SBI 176	Last på planlagre fra friktionsmateriale og ensilage								91-		
SBI 171	Nedrivning af bygninger og anlægs-konstruktioner								91-		
SBI 170	Målemetoder til bygningsundersøgelser							90-			
SBI 164	Modulprojektering i praksis							89-			
SBI 158	Vindlast på bærende konstruktioner							89-			
SBI 157	Trådbindere til forankring af skalmure og hule mure							89-			
SBI 101	Trådbindere til forankring af skalmure og hule mure					76-		-89			
SBI 156	Skalmure ved udvendig efterisolering							88-			
SBI 155	Udvikling af fleksibelt byggeri							87-			
SBI 141	Armerede betondæk						85-				

Tabel 10		1930-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-00	2001-
Konstruktioner, belastninger											
SBI 138	Simple stålrammebygninger						84-				
SBI 128	Vindmiljø omkring bygninger						81-				
SBI 110	Konstruktioner i beboelsesbygninger med indtil 2 etager					77 ¹⁻	81 ²⁻				
SBI 115	Skivebygningers stabilitet 2				73 ¹⁻	79 ²⁻					
SBI 104	Korrosionsforebyggelse i boligbyggeriets konstruktioner					76-					
SBI 99	Samlinger				75-						
SBI 92	Dimensionering af træbjælkelag til boligbyggeri				73-						
SBI 82	Skivebygninger				73 ¹⁻	76 ²⁻					
SBI 80	Før De vælger typehus			70-							
SBI 77	Ydervæggen som klimaskærm				72-						
SBI 72	Terrændæk			69-							
SBI 71	Modulprojektering			69-							
SBI 60	Skorstene		63-								
SBI 43	Normalrum- og spændvidder for etageboligbyggeri	58-									
SBI 41	Jernbetondæk i boligbyggeri	58-									
SBI 40	Gulve direkte på jord	58-									
SBI 28	Bygningsfundering	55-									
SBI 12	Valg af dæk til etagehusbyggeri	52-									
TRÆ 47	Trægulve 2, valg og vedligeholdelse										01-
TRÆ 41	Trægulve 1, lægning og reparation										01 ²⁻
TRÆ 41	Lægning af trægulve									97 ¹⁻	-01
TRÆ 31	Træspær							87 ¹⁻ 91 ²⁻			
TRÆ 28	Træspærfag						83 ¹⁻	90 ²⁻		98 ³⁻	
TRÆ 25	Træskelethuse				75-						
TRÆ 19	Trægulve			68							-97
TRÆ 15	Hanebåndsspær		64 ¹⁻		73 ²⁻			-90			
TRÆ 5	Træskeletvægge		61-		-75						
TRÆ2&3	Trægitterspærfag	58 ¹⁻		66 ²⁻	71 ³⁻		-83				

Tabel 11		1930-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-00	2001-
Brand											
Lov	Brandloven				73 ³⁻ 75 ²⁻	77 ³⁻		88 ⁵⁻			
Lov	Håndbog i brandlovgivning		62-		-73						
DS428	DIF norm for brandtekniske foranstaltninger ved ventilationsanlæg				73 ¹⁻			86 ²⁻			
DS431	DIF norm for sprinkleranlæg i bygninger				73-						
DS473	DIF norm forholdsregler mod brande og eksplorationer i laboratorier								92-		
SBI 159	Brandsikring af ventilationsanlæg							88-			
BTV 3	Elektriske installationer	58 ¹⁻				80 ²⁻		86 ³⁻			
BTV 6	Håndsprøjtebatterier		62 ¹⁻				83 ²⁻				
DBK	Tagdækningsarbejde og brand		64 ¹⁻		73 ²⁻		83 ³⁻	87 ⁴⁻		-94	
BTV 10	Varmt arbejde (tagdækning, metalbearbejdning) 10, 10A, 10B								94-		
BTV 11	Kulsyre-slukkere				71 ¹⁻	77 ²⁻			93 ³⁻		

Tabel 11		1930-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-00	2001-
Brand											
BTV 13	Oliefyringsanlæg, installation og placering				72 ¹ -			89 ² -			
BTV 14	Røgeanlæg					77-					
BTV 15	Vandfyldte slangevindere					77 ¹ -	81 ² -		95 ³ -		
BTV 18	Pulverslukkere									96-	
BTV 19	Klassifikation af brand- og eksplosionsfarlige områder					79 ¹ -	81 ² -				
BTV 20	Udførelse, opstilling og drift af varmoleanlæg					79-					
BTV 22	Halmfyringsanlæg, opstilling, indretning samt drift og vedligehold							86 ² -			
BTV 24	Varslingsanlæg for hoteller, skoler, butikker						82 ¹ -		95 ² -		
BTV 25	Eftersyn af halonslukkere							87-		-97	
BTV 26	Branddøre og brandporte							90-			
BTV 27	Brandventilation								92-		
BTV 30	Brandtekniske eksempler									96 ¹ - 00 ² -	
BTV 31	Brandtætninger									98-	
BTV 32	Biobrændselsfyrede centralvarmekedler									98 ¹ -	01 ² -
BTV 33	Træbygninger									99-	
BTV 34	Sikkerhedsbelysning										02-
F001-005	DBI Forskrift, Automatiske brandsikringsanlæg									00-	
F 231	DBI Forskrift, Automatiske branddørlukningsanlæg								95 ² -		
Tarif	Forskrifter for automatiske brandalarmeringsanlæg				74-		-83				
Skafor	Forskrifter for automatiske brandalarmanlæg						83 ¹	89 ² -		-96	
F 232	DBI Forskrift, Automatiske brandalarmanlæg									96 ⁴ -	
F 233	DBI Forskrift, Automatiske gasalarmeringsanlæg									00	
Skafor	Forskrifter for automatiske sprinkleranlæg		61 ¹ -		71 ² -			88 ⁴ -			-01
F 251	DBI Forskrift, Automatiske sprinkleranlæg										01-
F 253	DBI Forskrift, Automatiske rumslukningsanlæg									96	
BTI 4	Korrosionsskader					78-					
BTI 19	Håndslukningsmateriel					80-					
BTI 26	Elektrisk optøning af vandinstallationer							89-			
BTI 29	Brandsikring af stråtage					81 ¹ -			91 ² -	98 ³ -	
BTI 30	Sprinkleranlæg								94 ¹ -		01 ² -
BTI 32	Glas og brand									99-	
BRS	Driftmæssige forskrifter, hoteller					83-			91 ^{tillæg}	99 ^{bek}	
BRS	Driftmæssige forskrifter, daginstitutioner					83-			96 ^{tillæg}	99 ^{bek}	
BRS	Driftmæssige forskrifter, butikker					83-				99 ^{bek}	

Tabel 11 Brand		1930-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-00	2001-
BRS	Driftmæssige forskrifter, forsamlingslokaler					83-				99 ^{bek}	
BRS	Driftmæssige forskrifter, skoler					83-				99 ^{bek}	
BRS	Træbearbejdning, plast m.m.							90-		97 ^{tillæg} 98 ^{tillæg} 00 ^{tillæg}	
DBK	Tagdækningsarbejde og brand.				73 ¹ -		83 ³ -			-94	
DS	DIF norm for lynbeskyttelse						84-				
TRÆ 39	Træ og brandkrav								95-		
TRÆ 38	Træ og brand								95-		
F&P	Bekæmpelse af følgeskader efter brand							89 ¹ -	95 ² -	96 ³ - 00 ⁴ -	
F&P	Forskrifter for brandslukningsudstyr				74 ¹ -		81 ² -				
F&P	Fredede ejendomme – brandsikring under bygningsarbejder									96-	
F&P	Samarbejde på indsatssteder - sporbevaring									96-	
F&P	Særlige sikringsforanstaltninger mod brand i erhvervs- og industrivirksomheder								94 ¹ -	96 ² -	02 ³ -
F&P	Rapport over skortstensbrande								93 ² -		

Tabel 12 Landbrug		1930-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-00	2001-
Lov	Love og bestemmelser for landbrugsbyggeri								95 ⁸ -		
BTV 8	Tørringsanlæg for korn, frø og grøntafgrøder						83 ⁵ -				
BTI 1	Halmludning og brandrisiko					79-					
BTI 2	Selvantændelse i landbrugsafgrøder					80-					
SBI 121	Nødstrømsanlæg for landbruget					79-					
SBI 103	Ekstra beskyttelse af el-installationer og brugsgenstande i landbruget				75-						
SBI 68	Varmeveksler funktion og varmemeforbrug i gartnerier							87-			
SBI 65	Vandinstallationer i kostalde						85-				
SBI 63	Styret naturlig ventilation						85-				
SBI 56	Kloakering i landbruget						84-				
TRÆ 9	Træspærfag, lader		61-								
TRÆ 8	Træspærfag, stalde	60-									
F&P	Halmstakke									98-	
F&P	Alarmanlæg for landbrugsbedrifter							89 ¹ -	92 ² -		
F&P	Opvarmningsanlæg i fjerkræhuse									97-	
F&P	Principper for skadesopgørelse. Bygningsforsikring - landbrug						84 ¹ -		95 ² -	00 ³ -	

Tabel 13 Tage		1930-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-00	2001-
TOR 4	Rejste tage : Renovering af rejste tage med tagsten eller tagplader									00-	

Tabel 13		1930-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-00	2001-
Tage											
TOR 3	Undertag : Fast undertag af tagpap på brædder eller plademateriale									99 ¹ - 99 ² - 99 ³ -	01 ⁴ -
TOR 25	Tagpap og arkitektur									00-	
TOR 24	Specifikationer									00 ¹ -	02 ² -
TOR 22	Projektering af tage med tagpap og tagfolie									97 ¹ -	01 ² -
TOR 21	Eternittage								95-		
TOR 20	Tagpaptage, vedligeholdelse, reparation og renovering								94-		
TOR 19	Dimensionering af fastgørelser for tagdækning								91-		-02
TOR 18	Retningslinier, specifikationer, detaljer							90 ¹ -	92 ² -	-00	
TOR 17	Tagdækning, retningslinier, specifikationer							88 ¹ - 90 ² - -90			
TOR 16	Tagdækning, renovering og vedligeholdelse							89 ¹ - 90 ² -		-97	
TOR 15	Tagdækning, retningslinier, specifikationer							86 ¹ - 87 ² - -88			
TOR 14	Tagdækning med bitumenprodukter						85 ¹ - 85 ² -	87 ³ -		-97	
TOR 12	Tagdækning, retningslinier, specifikationer, detaljer						83 ¹ - 83 ² -	-86			
TOR 11	Merisolering af flade tage						81 ¹ - 82 ² - 83 ³ - 84 ⁴ -	87 ⁵ -			
TOR 10	Specifikationer, nye tage, renovering af tage m.v.						81-	-86			
TI	Eternittage, overfladebehandling og inddækning (R82-89)							89-			

Tabel 14		1930-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-00	2001-
Blandet											
F&P	Skadestatistik							89-			
F&P	Når skaden er sket									00 ² -	
F&P	Bygningsvurdering								94-		
F&P	Levetidstabeller							90 ¹ -		99 ² -	01 ³ -
F&P	Opgørelse over bygningskader							90 ¹ -		00 ² -	

Forkortelser :

BR	Bygningsreglement - udgives af Erhvervs- og Boligstyrelsen
BRS	Driftmæssig forskrift - udgives af Beredskabsstyrelsen (før: Statens Brandinspektion)
BTI	Brandteknisk Information - udgives af Dansk Brand- og sikringsteknisk Institut
BTV	Brandteknisk vejledning - udgives af Dansk Brand- og sikringsteknisk Institut
DBK	Dansk Brandværns Komite - udgives nu af Dansk Brand- og sikringsteknisk Institut
DS	Norm udgivet af Dansk Standard
F	Forskrift udgivet af Dansk Brand- og sikringsteknisk Institut
F&P	Vejledninger og forskrifter udarbejdet af Forsikring & Pension
SBI	Statens Byggeforskningsinstitut. I dag kaldes instituttet for By og Byg, Statens Byggeforskningsinstitut. I opslag er angivet SBI-anvisninger dvs. forskningsresultater bearbejdet til brug ved planlægning, projektering, udførelse, drift og vedligeholdelse af bygninger og bebyggelser.
Skafor	Forskrifter udgivet af Dansk Forening for Skadeforsikring, udgives nu af Dansk Brand- og sikringsteknisk Institut
Tarif	Forskrifter udgivet af Dansk Tarif Forening, nu Forsikring & Pension.
TOR	Pjecer udgivet af Tagpapbranchens Oplysningsråd
TI	Vejledninger udgivet af Teknologisk Institut
TRÆ	Pjecer udgivet af Træbranchens Oplysningsråd